

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tereza Hanelová

**Komparace institutu soudní kontroly ústavnosti v české a
rakouské právní úpravě**

Diplomová práce

Olomouc 2017

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Komparace institutu soudní kontroly ústavnosti v české a rakouské právní úpravě vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. června 2017

Tereza Hanelová“

Tímto bych ráda poděkovala Doc. JUDr. Michalu Bartoňovi Ph.D. za poskytnutí cenných rad, připomínek a odborné vedení této práce. Současně patří poděkování mé rodině, nejbližším přátelům a především mým rodičům a sestře Zuzce za podporu a motivaci po celou dobu mého studia.

Seznam zkratk

B-VG.....	Bundes-Verfassungsgesetz
ÚS.....	Ústavní soud České republiky
VfGG.....	Verfassungsgerichtshofgesetz
VfGH.....	Ústavní soudní dvůr Rakouské republiky
ZÚS.....	zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Seznam zkratek.....	4
Obsah	5
Úvod	6
1 Soudní kontrola ústavnosti	9
1.1 Vznik a význam pojmu soudní kontrola ústavnosti	9
1.2 Model soudní kontroly ústavnosti v České republice a Rakousku	14
1.3 Obecně o Ústavním soudu České republiky.....	16
1.4 Obecně o Ústavním soudním dvoru Rakouské republiky.....	17
2 Přezkum obecně závazných normativních právních aktů.....	19
2.1 Následná abstraktní kontrola	19
2.1.1 Aktivně legitimované subjekty.....	19
2.1.2 Předmět přezkumu a měřítko ústavnosti	20
2.1.2.1 Přezkum ústavních zákonů	21
2.1.2.2 Přezkum evropského práva a evropské právo jako měřítko ústavnosti.....	23
2.1.2.3 Přezkum norem z hlediska jejich časové působnosti.....	24
2.1.3 Průběh řízení.....	25
2.1.3.1 Důsledky zrušovacího nálezu	26
2.2 Následná konkrétní kontrola.....	27
2.2.1 Aktivně legitimované subjekty.....	27
2.2.2 Předmět přezkumu.....	28
2.2.3 Průběh řízení.....	30
2.2.4 Další případy konkrétního přezkumu norem.....	31
2.2.4.1 Individualantrag.....	31
2.2.4.2 Subsidiarantrag.....	32
3 Ústavní stížnost.....	34
3.1.1 Aktivně legitimované subjekty.....	34
3.1.2 Pojem „ústavně zaručená práva (a svobody)“.....	36
3.1.2.1 Listina základních práv EU.....	37
3.1.2.2 Ostatní lidskoprávní smlouvy	38
3.1.3 Předmět přezkumu.....	39
3.1.4 Průběh řízení.....	39
3.1.5 Možnost zrušení právního předpisu v řízení o ústavní stížnosti.....	41
4 Závěr	43
5 Bibliografie.....	45
5.1 Vědecké publikace, monografie.....	45
5.2 Odborné články.....	47
5.3 Příspěvky ze sborníku	47
5.4 Internetové zdroje	48
5.5 Legislativní akty.....	48
5.6 Soudní rozhodnutí.....	49
Shrnutí.....	51
Summary	51
Klíčová slova.....	51
Key words.....	51

Úvod

Jak už vyplývá z názvu, tématem mé diplomové práce je srovnání rozdílných právních úprav institutu soudní kontroly ústavnosti a to s konkrétním zaměřením na českou a rakouskou právní úpravu.

K volbě tohoto tématu jsem se inspirovala při zahraniční pracovní stáži na rakouském Spolkovém kancelářství, kdy jednou z oblastí, které jsem se při své činnosti věnovala, bylo i právo ústavní. Rakousko je v podstatě kolébkou institutu ústavního soudu, jako první s pojmem „Ústavní soud“, neboli, jak zní přesný překlad „Ústavní soudní dvůr“ („Verfassungsgerichtshof“, zkráceně „VfGH“) jakožto samostatné instituce zabývající se kontrolou ústavnosti zákonů odděleně od všeobecného soudnictví přišel na konci 19. století rakouský právní teoretik Georg Jellinek.¹ Rakouský Ústavní soud byl pak posléze zřízen na základě ustanovení rakouské Spolkové ústavy z roku 1920, jejímž duchovním otcem je další právní pozitivista, Hans Kelsen. V témže roce byl rovněž zřízen ústavní soud tehdejšího Československa, který některé zdroje označují jako první ústavní soud na světě. Vzhledem k rozsahu kompetencí, kterými oplýval, není otázka jeho prvenství vůči rakouskému ústavnímu soudu zcela jistá, v každém případě se nám ovšem nabízí možnost zajímavá možnost srovnání činnosti těchto dvou soudů.² S ohledem na rozsah práce bohužel není možné provést srovnání všech kompetencí těchto soudů a typů řízení, které před nimi probíhají, rovněž zde není prostor na to zabývat se podrobněji nanejvýš zajímavou historií činnosti těchto soudů, tak jak jsem původně zamýšlela. V práci se zaměřím pouze na dvě nejdůležitější činnosti, které soudy v rámci soudní kontroly ústavnosti vykonávají: přezkum obecně závazných normativních právních aktů a institut ústavní stížnosti. Jedná se o v podstatě nejdůležitější a hlavní činnosti ústavních soudů vůbec, pokud se mi tedy podaří dostát názvu této práce a přispět k objasnění významu a podstaty institutu soudní kontroly ústavnosti, tak práce splní svůj účel.

Práce je konceptuálně pojmuta jako komparace, přičemž jejím cílem je analýza a porovnání právní úpravy přezkumných pravomocí dvou konkrétních soudů v rámci téhož modelu, tj. modelu koncentrované a specializované soudní kontroly ústavnosti. V práci tedy bude použita jak metoda analýzy právních textů, tak metoda komparační. Srovnání samotné pak bude probíhat již v rámci jednotlivých kapitol, tedy v rámci druhé a třetí kapitoly, kdy nejprve provedu analýzu daného institutu v české právní úpravě a poté srovnám s právní úpravou Rakouska.

Vzhledem k tomu, že se jedná o komparaci, tak jsem si jako hlavní výzkumnou otázku stanovila objasnění možných podstatných odlišností mezi rakouskou a českou právní úpravou

¹ JELLINEK, Georg. *Ein Verfassungsgerichtshof für Österreich*. 1. vydání. Wien: Hölder, 1885. s. 52 a násl.

² LANGÁŠEK, Tomáš. *Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 15.

v oblasti soudní kontroly ústavnosti, zejména tedy možné výhody a nevýhody, které rozdíl mezi úpravami obnášejí. Jelikož se jedná o soudy stejného modelu, vycházející z podobného ideového základu a řadou stejných typických znaků, tak se domnívám, že je zde možné provést relevantní srovnání, které by mohlo sloužit k odhalení nedostatků a mezer v našem, příp. rakouském právním řádu. Mou dílčí výzkumnou otázkou je pak možný vliv státního uspořádání na tento institut, tj. možné rozdíly vzniklé v oblasti přezkumných pravomocí na základě toho že Česká republika je unitárním státem, kdežto Rakousko je federativní republikou.

Nutno dodat, že Rakousko je dle čl. 2 rakouské Spolkové ústavy, v originálním znění Bundes-Verfassungsgesetz, BVerfGG, Nr. 1/1930 (WV) idF BVerfGG, I Nr. 194/1999 (dále jen „B-VG“) spolkovou republikou, tj. federací sestávající z jednotlivých spolkových zemí, tudíž se zde zákony rozlišují na spolkové (federální) zákony a zákony jednotlivých zemí, což při výzkumu musíme zohlednit.

Krom toho bych se chtěla rovněž zaměřit na otázku, zda právní úprava obou ústavních soudů v daných zemích dostatečně splňuje náležitosti stanovené pro tento model a zda poskytuje dostatečnou záruku ochrany ústavnosti v daném státě.

Co se týče struktury práce, tak je rozčleněna do čtyř kapitol. První kapitola je kapitolou úvodní, vymezuje nám základní pojmy, které se v práci objevují, především tedy objasňuje význam a podstatu pojmů soudní kontroly ústavnosti, ústavního soudnictví, možné formy kontroly ústavnosti normativních právních aktů, vymezuje nám jednotlivé modely soudní kontroly a rovněž nám poskytuje základní informace o ústavním soudnictví v obou zemích v rozsahu nutném pro účely této práce, tak aby bylo zřejmé, co je vlastně předmětem této práce.

Těžiště práce pak bude spočívat ve druhé a třetí kapitole. Druhá kapitola se bude zabývat možnostmi přezkumu a případného zrušení normativních právních aktů, konkrétně tedy pouze následnou kontrolou zákonů a podzákoných právních předpisů, kontrolu preventivní jsem z důvodu specifčnosti a velké obsahové rozdílnosti v obou státech do práce nezařadila. Ve třetí kapitole pak zkoumám institut ústavní (individuální) stížnosti a možnosti přezkumu právních aktů v souvislosti s touto stížností. V závěru práce pak provedu závěrečné srovnání, kde shrnu výsledky svého zkoumání a pokusím se zodpovědět výzkumné otázky vymezené v úvodu.

Jelikož se práce zabývá právní úpravou jiného státu, vycházím z velké části z originálních zahraničních zdrojů, které jsem měla příležitost si obstarat při své studijní stáži. Jedná se ve většině případů o zdroje v německém jazyce, v práci tedy vycházím ze svého vlastního překladu těchto materiálů, zdroje při citování pak nechávám v původní podobě. V případě právních předpisů pak vycházím z jejich nejaktuálnějšího znění, kdy na rozdíl od Česka dochází k jejich

oficiálnímu zveřejnění pouze v elektronické podobě, která je dostupná prostřednictvím webového právního informačního systému (RIS).

Je mi samozřejmě známo, že již existují práce, které se zabývají obdobnou tematikou, nenarazila jsem ovšem na práci, která by se zabývala konkrétním a podrobným srovnáním právě české a rakouské právní úpravy, většinou se jedná pouze o srovnání více zemí, které je pouze přehledové, dost často navíc již neaktuální. Domnívám se tedy, že pokud práce dostojí svým cílům, tak by mohla být v této oblasti určitým přínosem.

1 Soudní kontrola ústavnosti

1.1 Vznik a význam pojmu soudní kontrola ústavnosti

Jak již vyplývá z názvu, klíčovým pojmem pro tuto práci je pojem soudní kontrola ústavnosti (angl. Judicial Review, něm. Verfassungsgerichtsbarkeit). Jedná se o teoretický právní pojem, který bývá v odborné literatuře různě definován. Jeden z nejznámějších českých odborníků na ústavněprávní komparatistiku J. Blahož jej vymezuje jako: „kontrolu souladu všech individuálně závazných právních aktů včetně zákonů z hlediska jejich souladu s ústavou, respektive s ústavními nebo též organickými (v některých státech vycházejících z románského pojetí práva) zákony.“³ a k tomu dodává, že soudní kontrola ústavnosti vyjadřuje fakt, že „v demokratickém státě nemůže být přijat žádný individuálně závazný nebo obecně závazný právní akt, který by nepodléhal soudnímu přezkoumání z hlediska jeho souladu s ústavou a zákony nebo z hlediska jeho souladu s ústavními zvyklostmi, základními právními principy a obyčejnými zákony (pokud v daném státě neexistuje hierarchický rozdíl v právní síle mezi zákony ústavními a zákony).“⁴ B. Wieser pojem soudní kontroly ústavnosti (Verfassungsgerichtsbarkeit) chápe jako: „závažné rozhodnutí soudního orgánu ve věci přezkoumání ústavněprávních sporů“⁵, za kontrolu ve vlastním slova smyslu pak označuje přezkoumání norem.⁶ Stalev jej vymezuje jako „nejvyšší ztělesnění právního státu v parlamentární demokracii.“ Brunner jej vymezuje jako „rozhodovací činnost soudu ve věcech ústavních.“⁷ Kelsen chápe soudní kontrolu ústavnosti jako „ztělesnění státnosti a soudní záruku ochrany ústavy.“⁸

Co vše tedy můžeme zahrnout pod pojem soudní kontrola ústavnosti? Je nesporné, že nejdůležitější činností, která zde spadá a kterou ústavní soudy mohou vykonávat, je přezkoumání souladu právních aktů s ústavou a jejich následné rušení pro neústavnost. Přezkoumání směřuje primárně vůči obecně závazným právním aktům moci zákonodárné a moci výkonné. Přezkoumání ovšem může směřovat i vůči individuálním aktům moci zákonodárné,⁹ i vůči individuálně závazným aktům moci výkonné.¹⁰ Co se týče dalších činností, které sem spadají, tak dle většinového názoru nikoliv všechny činnosti, k nimž jsou ústavní soudy kompetentní, jsou zároveň výkonem kontroly ústavnosti.¹¹ Blahož k tomuto uvádí, že mezi hlavní činnosti soudní kontroly patří zejména:

³ BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti*. Praha: ASPI Publishing, 2001, s. 15.

⁴ Tamtéž.

⁵ WIESER, Bernd. *Vergleichendes Verfassungsrecht*. 1. vydání. Wien: Springer, 2005, s. 118.

⁶ Tamtéž.

⁷ BRUNNER, Georg. Der Zugang des Einzelnen zur Verfassungsgerichtsbarkeit im europäischen Raum. In HÄBERLE, Peter (ed.) *Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart. Neue Folge*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2002, s. 191.

⁸ KELSEN, Hans. *Wesen und Entwicklung der Staatsgerichtsbarkeit*. Berlin: Walter de Gruyter & Co, 1929, s. 30.

⁹ Nález ÚS ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. IV. ÚS 255/99

¹⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 969.

¹¹ BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti*. Praha: ASPI Publishing, 2001, s. 266.

kontrola ústavnosti obecně závazných normativních aktů, ústavní stížnosti jednotlivce, spory mezi nejvyššími státními orgány a spory vyplývající z federativního, nebo oblastního uspořádání.¹²

Pojem soudní kontrola ústavnosti pak musíme odlišit od dalšího důležitého pojmu, tj. od ústavního soudnictví. Ústavní soudnictví, jež můžeme definovat jako: „*specifické oprávnění soudního orgánu závazně rozhodovat o ústavnosti normativních a individuálních právních aktů a postupů veřejné moci*“,¹³ je pojmově užší. Na první pohled se může zdát, že se jedná o téměř totožné pojmy, ústavní soudnictví ovšem zahrnuje pouze pozitivní ochranu právních norem, zatímco soudní kontrola ústavnosti směřuje rovněž ke kontrole přirozenoprávních ústavních principů, i když nejsou v ústavě obsaženy, tak jak ostatně vyplývá z výše uvedené definice.¹⁴ Ústavní soudnictví je tedy v podstatě pouze částí soudní kontroly ústavnosti, v určitém slova smyslu se dá chápat jako instituce, která je produktem státu. O ústavním soudnictví navíc mluvíme pouze v modelu specializované kontroly ústavnosti, v modelu všeobecné difuzní kontroly se vzhledem k odlišnému pojetí přezkumu tento pojem vůbec nepoužívá, vychází se z pojmu Judicial Review, který se do češtiny překládá právě jako soudní kontrola ústavnosti.¹⁵ V této práci se budu snažit preferovat pojem soudní kontrola ústavnosti, vzhledem k tomu, že se tato práce věnuje přezkumné činnosti soudů koncentrovaného a specializovaného modelu, kde se oba tyto pojmy používají v zastupitelném rozsahu, bude používán i tento pojem.

Soudní kontrola ústavnosti je jednou z dílčích činností vycházejících ze známého principu brzd a rovnováh („checks and balances“) doplňující Montesquieovu teorii dělby moci. Tyto dva principy spolu s dalšími poskytly teoretický základ pro vznik soudní kontroly ústavnosti. Činnost, kterou zde pojmově vykonávají soudy (nutno odlišit od autonomní kontroly zákonodárce), směřuje ke kontrole činnosti zákonodárce, tj. zda jimi přijaté právní předpisy splňují podmínky ústavnosti,¹⁶ rovněž i ke kontrole moci výkonné.

Abychom mohli vymezit, co je tedy přesně předmětem přezkumu, pokusíme se definovat pojem ústavnost. Ústavnost ve smyslu konstitucionalismu je základním právním a politickým principem demokratického státu vyjadřující právo lidu na demokratickou ústavu, jejímž prostřednictvím je zajištěna jeho vláda.¹⁷ Kontrola soudních orgánů nad mocí zákonodárnou slouží tedy především k zajištění ochrany občanů a jejich práv, kdy by zákonodárce neměl mít nikdy více práv, než ti, kdo jej volili. Ústavnost ve smyslu konstitucionality je obsahově stejná jako definice zákonnosti (viz níže), navíc je zde stanoven povinnost souladu právních předpisů

¹² Tamtéž, s. 267.

¹³ DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000*. Praha: Linde, 2006, s. 16.

¹⁴ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 369.

¹⁵ BLAHOŽ, Josef, BALÁŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel, *Srovnávací ústavní právo*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 350.

¹⁶ BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti*. Praha: ASPI Publishing, 2001, s. 16.

¹⁷ Tamtéž, s. 59.

s ústavou¹⁸ Z praktického hlediska pak pojem ústavnosti znamená, že soud aplikuje normy ústavního práva jako základní měřítko pro zhodnocení konkrétního případu.¹⁹

To, zda normativní právní akt vznikl řádně zákonem předepsaným postupem neodporujícím ústavě, se pak označuje jako formální složka ústavnosti a jeho obsahový soulad jako složka materiální. Rozlišení formální a materiální ústavnosti je důležité z hlediska vymezení přezkumného oprávnění soudu, kdy u formální ústavnosti soud zkoumá nejenom, zda byl právní předpis přijat v souladu s ústavou, rovněž zda byl přijat i v souladu se zákony upravující jeho přijetí.²⁰ V některých případech jsou pak ústavní soudy oprávněny přistoupit pouze ke kontrole ústavnosti formální, materiální kontrola v těchto případech není přípustná.

Co se týče cíle, ke kterému kontrola ústavnosti směřuje, tak tím je zjednodušeně řečeno ochrana ústavnosti a obecně závazná interpretace ústavy.²¹ Směřuje tedy k zachování rovnováhy ústavních institucí, právního státu a principu dělby moci zákonodárné, výkonné a soudní. Wieser k tomuto uvádí, že cílem soudní kontroly ústavnosti je jednoduše zajištění ústavy jako základního zákona země.²² Z uvedeného nám vyplývá, že funkce ústavního soudu je v demokratickém státě funkcí nanejvýš důležitou a potřebnou. V některých státech bývá ovšem činnost ústavních soudů často terčem kritiky, neboť se objevují názory, že soudy překračují své pravomoci a pasují se tak do role „další komory parlamentu“, kritizován bývá rovněž tzv. soudcovský aktivismus.

Pravomoc podávat právně závazný výklad ústavy český Ústavní soud (dále jen „ÚS“) opětovně zdůrazňuje ve svých judikátech, zde např.: „*Ústavní soud sice není oprávněn podávat závazný výklad Ústavy obecně, kdykoli a komukoli, avšak tam, kde jedná na základě své kompetence, není jeho činnost koneckonců obsahově ničím jiným, než právně závazným výkladem Ústavy.*“²³ Dle E. Wagnerové pak ústavní soudy kontrolní činností ústavní právo nejenom vykládají, nýbrž jej i tvoří. Pojem „kontrola“ totiž sestává ze dvou prvků, z přezkumu a sankce, kdy přezkum spočívá jednak ve výkladu aktu, který je podroben přezkumu a daného ustanovení ústavy, které má být údajně porušeno, jednak v následné aplikaci těchto ustanovení. Proces, kdy aplikací normy na konkrétní skutkovou podstatu dochází k její konkretizaci, je zpravidla chápán jako tvorba práva, tudíž přezkumná činnost soudu je zároveň činností normotvornou.²⁴

¹⁸ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 212.

¹⁹ FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 11.

²⁰ BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti*. Praha: ASPI Publishing, 2001, s. 25.

²¹ Tamtéž, s. 15.

²² WIESER, Bernd. *Vergleichendes Verfassungsrecht*. 1. vydání. Wien: Springer, 2005, s. 118.

²³ Nález Ústavního soudu ze dne 10. ledna 2001, sp. zn. Pl. ÚS 33/00

²⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavní soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. 1. vydání. Praha: Linde, 1996, s. 21.

K neustále skloňovanému pojmu ústavnosti je ovšem přidružen i další pojem – zákonnost. Zákonnost značí jednak povinnost dodržovat právo, jednak oprávnění vydat právní předpis pouze v mezích stanovených zákonem, subjektem k tomu oprávněným a ve formě k tomu stanovené.²⁵ Dle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR. Ústavní soud rozhoduje o zrušení jiného právního předpisu v případě jeho nezákonnosti, rakouský Ústavní soudní dvůr je pak oprávněn zrušit nezákonný právní předpis dle čl. 139 B-VG. Ústavní soudy jsou pak v těchto případech nejenom proklamovanými ochránci ústavnosti, nýbrž i zákonnosti.²⁶

Jak už bylo zmíněno, teoretickým základem, ze kterého soudní kontrola ústavnosti vychází, jsou základní principy demokratického státu, především tedy princip dělby moci, brzd a rovnováh a princip suverenity lidu vyjádřený v principu ústavnosti. Princip dělby moci byl poprvé ústavně vyjádřen v Ústavě státu Virginia v roce 1776,²⁷ což nepochybně přispělo k tomu, že k vytvoření samotného konceptu soudní kontroly ústavnosti došlo právě v angloamerickém systému práva. Základ této koncepce byl položen na konci 18. století Alexandrem Hamiltonem, k praktickému využití pak došlo v roce 1809 v soudním rozhodnutí Madison vs. Marbury u Nejvyššího soudu USA.²⁸ Podle předsedy Nejvyššího soudu Johna Marshalla, který toto rozhodnutí formuloval, pak byla pojmenována tradiční doktrína, dle které je soudní kontrola ústavnosti přípustná, pokud není výslovně stanoven opak. To znamená, že i ve státech (kupříkladu skandinávských zemích), kde soudní kontrola ústavnosti není v právním řádu vůbec zakotvena, je možné tento institut využít.²⁹ Soudce Marshall argumentoval v tomto rozhodnutí mimo jiné i tímto: „*Mají-li se soudy řídit ústavou, která je nadřazená obyčejným zákonům legislativy, musí to být nakonec ústava a ne obyčejný zákon, co bude rozhodující pro úpravu poměrů, na které se oba právní akty vztahují. Pokud by tomu tak nebylo, zhroutil by se základ spočívající na psané ústavě, která by zůstala jen směšným absurdním pokusem lidu omezit moc, která je ve své podstatě neomezená.*“³⁰

Model, který v USA vznikl, je tedy nejstarším modelem soudní kontroly ústavnosti vůbec a označuje se jako model tzv. všeobecného difuzního ústavního soudnictví (někdy se označuje rovněž jako americký model). Základním znakem tohoto modelu je oprávnění každého soudu rozhodovat o ústavnosti zákona, což je vyjádřeno v pojmu všeobecnost, pojem difuznosti pak znamená rozvržení na více soudů v rámci soudního systému státu, tj. soud, který má danou normu aplikovat (konkrétně v USA se jedná o soudy federální i státní), je zásadně oprávněn a

²⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 212.

²⁶ BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti*. Praha: ASPI Publishing, 2001, s. 443.

²⁷ Tamtéž, s. 22.

²⁸ FILIP, Jan. Ústavní soudnictví v České republice. In KUNC, Jiří (ed). *Demokracie a ústavnost*. Praha: Karolinum, 1996, s. 147.

²⁹ BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti*. Praha: ASPI Publishing, 2001, s. 213.

³⁰ WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavní soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. 1. vydání. Praha: Linde, 1996, s. 61.

zároveň i povinen kontrolovat její ústavnost. Dalším důležitým znakem je možnost provádět přezkum ústavnosti pouze v rámci konkrétního sporu (tzv. konkrétní kontrola). Zákon zde rovněž nebývá zrušen, ale pouze prohlášen za neplatný.³¹

Po celém světě se dá rozlišit několik různých modelů v závislosti na kombinaci jednotlivých znaků. Kromě modelu všeobecného difuzního soudnictví, tak rozeznáváme ještě model všeobecného koncentrovaného soudnictví (typickým zástupcem je Švýcarsko), model koncentrovaného specializovaného soudnictví a modely smíšené.³²

Model, na který se v této práci soustředím a který je v dnešní době asi nejrozšířenějším modelem, je model koncentrované a specializované ústavnosti. Koncentrovanost (centralizovanost) znamená, že veškerá kontrolní pravomoc se soustředí pouze u jednoho orgánu, prvek specializace pak vyjadřuje, že zde existuje zvláštní orgán svého druhu, který se na tuto kontrolu specializuje.³³

Vzhledem k tomu, že se v této práci hodlám zabývat kontrolou normativních právních aktů, tak by bylo vhodné si rovněž vymezit druhy možných kontrol těchto aktů, k jejichž realizaci v těchto modelech dochází.

Z hlediska časového tedy rozlišujeme kontrolu preventivní a následnou (represivní). Preventivní kontrolou norem rozumíme kontrolu, která se uskutečňuje před přijetím normy, následná (represivní) kontrola je kontrolou platných a účinných právních předpisů.³⁴

Preventivní kontrola je již pojmově kontrolou abstraktní, následná kontrola může být jak abstraktní, tak konkrétní. Konkrétnost znamená, že se kontrola děje v souvislosti s probíhajícím soudním řízením, soud je tedy oprávněn rozhodovat o otázce ústavnosti pouze v souvislosti s konkrétním sporem.³⁵ V případě abstraktní kontroly je pak soud oprávněn k přezkumu normy bez vázanosti na konkrétní spor.³⁶

Krom klasického dělení na konkrétní a abstraktní kontrolu norem můžeme rozlišit ještě tzv. kontrolu incidenční. Incidenční kontrola se provádí na základě akcesorického návrhu na zrušení právního předpisu, který je podáván ve vazbě na ústavní stížnost. Odlišnost od konkrétní kontroly spočívá v tom, že se o dané věci rozhoduje dodatečně, na rozdíl od kontroly konkrétní,

³¹ FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. vydání. Brno: Václav Klemm, 2011, s. 280.

³² BLAHOŽ, Josef, BALÁŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel, *Srovnávací ústavní právo*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 344.

³³ FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 11.

³⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavní soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. 1. vydání. Praha: Linde, 1996, s. 21.

³⁵ SONNTAG, Niklas. *Präventive Normenkontrolle in Österreich*. 1. vydání. Baden-Baden: Nomos, 2011., s. 136.

³⁶ Tamtéž, s. 134.

kdy se rozhoduje ještě předtím, než je vydáno rozhodnutí.³⁷ Jako incidenční kontrola proto bývá označováno řízení zejména řízení o ústavní stížnosti, rovněž ale i kontrola, která proběhne na základě návrhu senátu, či pléna ÚS v souvislosti s rozhodováním o ústavní stížnosti (názor J. Filipa, V. Sládečka).³⁸ Současně ale bývá incidenční kontrola chápána jako synonymum ke kontrole konkrétní a řízení o ústavní stížnosti je chápáno jako specifický druh konkrétní kontroly. (J. Blahož).³⁹

Jak vidíme, ohledně těchto pojmů tedy nepanuje úplná shoda a hranice zde nejsou zcela přesně vymezeny. ÚS ostatně sám provedl abstraktní kontrolu v případě, kdy podkladem byla ústavní stížnost, na základě argumentu, že návrh „splnil požadavky ve smyslu zákona o Ústavním soudu, je třeba s ním zacházet stejně jako s návrhy jiných oprávněných navrhovatelů podle § 64 odst. 1 tohoto zákona.“⁴⁰

Ráda bych ještě vymeziла v práci používaný pojem „Ústavy“. V případě, že mluvím o „Ústavě“, tak mám na mysli Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, „ústavou“ pak mám na mysli ústavní pořádek dle §112 odst. 1 Ústavy ČR.

Rakouská ústava je rovněž ústavou polylegální, její úprava je navíc roztržštěna, neboť je tvořena nejenom ústavními zákony, nýbrž i částmi některých obyčejných zákonů, které jsou označovány jako „ustanovení ústavy“.⁴¹ Rakouskou Spolkovou ústavou mám pak na mysli zákon Bundes-Verfassungsgesetz, BGBl. Nr. 1/1930 (WV) idF BGBl. I Nr. 194/1999, který je v práci označován zkratkou „B-VG“.

V případě přezkumu souladu s ústavou pak vždy mluvíme o ústavě ve smyslu materiálním.

1.2 Model soudní kontroly ústavnosti v České republice a Rakousku

Počátky rakouského ústavního soudnictví sahají do roku 1919, kdy byl Provizorním národním shromážděním schválen tzv. zákon o zřízení německo-rakouského Ústavního soudního dvora⁴² (pozn. označení německo - rakouský je produkt tehdejších snah o připojení bývalé rakouské části rakousko-uherské monarchie k Německu), který vznikl přeměnou z původního Říšského soudu monarchie. Přeměněnému soudu byly přiděleny i nové kompetence,

³⁷ FILIP, Jan. In BAHÝŤOVÁ, Lenka a kol.(ed.) *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1069 (čl. 87 Ústavy).

³⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. (ed.) *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 911 (čl. 83 Ústavy).

³⁹ BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti*. Praha: ASPI Publishing, 2001, s. 451.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 28/98

⁴¹ ADAMOVIČ, Ludwig, FUNK, Bernd – Christian, HOLZINGER, Gerhart, FRANK; Stefan Leo. *Österreichisches Staatsrecht. Band 1: Grundlagen*. 2. vydání. Vienna:Springer-Verlag Vienna, 2011, s. 5.

⁴² Gesetz über die Errichtung eines deutschösterreichischen Verfassungsgerichtshofes von 25. Jänner 1919, StGBL. Nr.48/1919.

především tedy pro nás významná kompetence k přezkumu zákonů, která byla tehdy ovšem omezena pouze na zákony jednotlivých spolkových zemí.⁴³

Koncept již vzniklého soudního dvora byl se změněným názvem a rozšířením kompetence na přezkum rovněž spolkových zákonů v roce 1920 převzat do Ústavy nově vzniklé Rakouské republiky, kterážto úprava je dodnes platná a účinná.⁴⁴

Za tzv. duchovního otce rakouského Ústavního soudního dvora je považován významný právní pozitivista, tvůrce ryzí nauky právní (Reine Rechtslehre), Hans Kelsen, který je jednak autorem původního zákona z roku 1919, jednak se podílel na tvorbě návrhu Spolkové ústavy. Ač byl tedy Georg Jellinek první, kdo přišel s pojmem „Ústavní soud“⁴⁵, byl to právě Hans Kelsen, kdo prosadil jeho zřízení a zasloužil se tak o vznik modelu koncentrované a specializované ústavnosti.⁴⁶ Kelsen chápal ústavu jako nejvyšší reálnou právní normu, s níž musí být všechny ostatní normy nižší v souladu. Ústavní soud pak chápal jako strážce této nejvyšší normy.

Podle státu vzniku bývá tento model označován jako tzv. rakouský model ústavního soudnictví (někdy dokonce jako „rakouské řešení“), či jako model evropský v protikladu k modelu americkému,⁴⁷ někdy dokonce jako model kelsenianý.⁴⁸ Význam a důležitost tohoto modelu spočívá v tom, že zde došlo vůbec poprvé k ústavnímu uzákonění soudní pravomoci k přezkumu norem již zmiňovaným čl. 140 B-VG⁴⁹, přičemž těmto specializovaným soudům svěřena pravomoc zákon zrušit. Jak již bylo výše zmíněno, v nejstarším americkém modelu byla přezkumná pravomoc dovozena výkladem, Marshall ji dovodil podstatně širší, než jaká byla na základě zákonné úpravy stanovena. Nejvyšší soud pak oplýval pouze pravomocí prohlásit zákon za neplatný, nikoliv jej zrušit. Díky této pravomoci zákon zrušit bývají ústavní soudy často označovány příviskem „negativní zákonodárce“.⁵⁰

Co se týče otázky prvenství Ústavního soudu Československa a VfGH, tak se názory v odborné literatuře různí. Český Ústavní soud, který navázal na činnost původního

⁴³ WIEDERIN, Edward. Der österreichische Verfassungsgerichtshof als Schöpfung Hans Kelsens und sein Modellcharakter als eingenständiges Verfassungsgericht. In THOMAS, Simon, KALWODA, Johannes (ed.). *Schutz der Verfassung: Normen, Institutionen, Höchst- und Verfassungsgerichte : Tagung der Vereinigung für Verfassungsgeschichte in Hofeismar vom 12. bis 14. März 2012*. Berlin : Duncker & Humblot, 2014, s. 291.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ JELLINEK, Georg. *Ein Verfassungsgerichtshof für Österreich*. 1. vydání. Wien : Holder, 1885, s.52 a další.

⁴⁶ ADAMOVIČ, Ludwig. Der Verfassungsgerichtshof der Republik Österreich. Geschichte-Gegenwart-Visionen. In ADAMOVIČ, Ludwig (ed.) *Ausgewählte Werke*. Wien: Verlag Österreich, 2012, s. 178.

⁴⁷ WIEDERIN, Edward. Der österreichische Verfassungsgerichtshof als Schöpfung Hans Kelsens und sein Modellcharakter als eingenständiges Verfassungsgericht. In THOMAS, Simon, KALWODA, Johannes (ed.). *Schutz der Verfassung: Normen, Institutionen, Höchst- und Verfassungsgerichte : Tagung der Vereinigung für Verfassungsgeschichte in Hofeismar vom 12. bis 14. März 2012*. Berlin : Duncker & Humblot, 2014, s. 289.

⁴⁸ HAASE, Gudrun. STRUGER, Katrin. *Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa*. Wien: Verlag Österreich, 2009, s. 14.

⁴⁹ MACHACEK, Rudolf. *Verfahren vor dem Verfassungsgerichtshof und vor dem Verwaltungsgerichtshof*. 6. vydání. Wien: Manz, 2008, s. 9.

⁵⁰ FOREJTOVÁ, Monika a kol. *Ústavní soudnictví*. 1. vydání. Brno: Václav Klemm, 2014, s. 107.

československého soudu, označuje sám sebe jako první ústavní soud na světě.⁵¹ V otázce přijetí ústavní normy, která vytvořila podklad pro vznik této instituce, je tento názor nejspíše správný. Již 29. února 1920 totiž došlo k vyhlášení ústavní listiny Československé republiky, která zakotvila Ústavní soud Československé republiky jako výlučnou instituci oprávněnou k přezkumu norem, oproti podobnému ustanovení o zřízení VfGH v rakouské Spolkové ústavě ze dne 25. října 1920. ÚS samotný ovšem zahájil svou činnost až v roce 1921 a první přezkumný návrh mu byl učiněn až v roce 1936, kdy VfGH byl již dávno činný.⁵² Navíc, jak již bylo zmíněno, soud nadaný přezkumnou činností, byť pouze k přezkumu zemských zákonů, v Rakousku existoval již v roce 1919.

Důležitější než otázka prvenství, je otázka významu daného soudu. Vzhledem k vývoji československého Ústavního soudu, který po řadu let vůbec neexistoval a opětovně byl zřízen jako Ústavní soud České a Slovenské Federativní republiky až v roce 1991 na základě federálního ústavního zákona⁵³, tak měla činnost VfGH na vývoj ústavního soudnictví v Evropě, potažmo ve světě mnohem větší vliv.

1.3 Obecně o Ústavním soudu České republiky

Čl. 83 Ústavního zákona ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) nám stanoví, že Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti. Jedná se tedy o orgán, kterému je svěřena výlučná pravomoc rozhodovat o ústavnosti. Právní úprava činnosti tohoto orgánu je pak kromě čl. 83-89 Ústavy obsažena v zákoně č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZÚS“). Zákonným podkladem pro jeho činnost je samozřejmě i celá řada dalších právních předpisů, kupř. zákon č.309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, apod.

Kompetence ÚS jsou stanoveny především v čl. 87 Ústavy, neomezují se ovšem pouze na přezkum norem a jak sám ÚS přiznává, jsou stanoveny na evropské poměry neobvykle široce.⁵⁴ Tyto kompetence jsou ovšem vymezeny taxativně a k jejich rozšíření může dojít pouze cestou ústavního zákona.⁵⁵ Ve své judikatuře si ovšem ÚS dovedl rozšíření svých kompetencí i na některé další, zákonem výslovně nestanovené (viz výklad v dalších kapitolách).

⁵¹ ČESKO. Ústavní soud. *Ústavní soud České republiky=Constitutional Court of the Czech Republic*. Brno: Ústavní soud, 2016, s. 7.

⁵² WIEDERIN, Edward. Der österreichische Verfassungsgerichtshof als Schöpfung Hans Kelsens und sein Modellcharakter als eingenständiges Verfassungsgericht. In THOMAS, Simon, KALWODA, Johannes (ed). *Schutz der Verfassung: Normen, Institutionen, Höchst- und Verfassungsgerichte : Tagung der Vereinigung für Verfassungsgeschichte in Hofgeismar vom 12. bis 14. März 2012*. Berlin : Duncker & Humblot, 2014, s. 293.

⁵³ Ústavní zákon č. 91/1991 Sb., o Ústavním soudu České a Slovenské Federativní Republiky

⁵⁴ ČESKO. Ústavní soud. *Ústavní soud České republiky=Constitutional Court of the Czech Republic*. Brno: Ústavní soud, 2016, s. 11.

⁵⁵ FILIP, Jan. In BAHÝLOVÁ, Lenka a kol (ed.). *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1067 (čl. 87 Ústavy).

Funkce nositele ochrany ústavnosti pak ÚS separuje od soustavy obecných soudů, kdy ÚS požívá zvláštního, do jisté míry nadřazeného postavení.⁵⁶ To ovšem dle názoru ÚS neznamená, že ochrana ústavnosti je pouze jeho úkolem, k tomuto by měly přispívat rovněž všechny ostatní orgány veřejné moci, zejména tedy obecná justice. Sám sebe pak chápe jako prostředek „ultima ratio“.⁵⁷ Rovněž zdůrazňuje, že nemůže být chápán jako další instance obecného soudnictví. Toto pojetí zajisté vede k velkému množství ústavních stížností, které každoročně na ÚS dopadají a z nichž je drtivá většina odmítnuta.⁵⁸

Důležité je ještě zmínit, že dle čl. 87 odst. 3 písm. a) Ústavy může být pravomoc ÚS rozhodovat o zákonnosti (tedy nikoliv o ústavnosti), převedena na Nejvyšší správní soud, k praktickému využití tohoto ustanovení ovšem ještě doposud nedošlo.⁵⁹

1.4 Obecně o Ústavním soudním dvoru Rakouské republiky

Ve federativním Rakousku je soudní moc téměř výhradně záležitostí státu, jak nám stanoví čl. 82 odst. 1 B-VG, jednotlivé země mají na jurisdikci velmi malý vliv.⁶⁰ Soudy jsou rozděleny do dvou soustav: na soudy obecné a soudy tzv. veřejného práva. Soustava obecných soudů je čtyřčlanková a sestává z: okresních soudů („Bezirksgericht“), zemských soudů („Landesgericht“), vyšších zemských soud („Oberlandesgericht“) a Nejvyššího soudního dvora („Oberster Gerichtshof“, dále jen „OGH“). Mezi soudy veřejného práva patří právě rakouský Ústavní soudní dvůr a Správní soudní dvůr („Verwaltungsgerichtshof“, zkráceně „VwGH“), pod nějž spadají i další soudy, konkrétně Spolkový správní soud („Bundesverwaltungsgericht“), Spolkový finanční soud („Bundesfinanzgericht“) a zemské správní soudy („Landesverwaltungsgericht“).

Výkon moci zákonodárné a výkonné je oproti moci soudní rozdělen. Otázka rozdělení kompetencí je upravena především čl. 10-15 B-VG, v případě, že některá záležitost není zde, nebo v jiných ustanoveních B-VG výslovně upravena, popřípadě o tomto nebyla uzavřena dohoda dle čl. 15a B-VG, tak pak dle čl. 15 B-VG spadá výkon moci zákonodárné a výkonné v této záležitosti do pravomocí spolkových zemí. VfGH pak může přezkoumávat, jak akty vydané státem, tak jednotlivými spolkovými zeměmi. V případě kontrol ústavnosti spolkových zákonů se jedná o soulad s materiálním ústavním právem státu, zemské zákony musí být jak

⁵⁶ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 968.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2000, sp. zn. III. ÚS 117/2000

⁵⁸ Ústavní soud ČR. *Roční statistické analýzy 2016*. [online]. Usoud.cz. [cit. dne 31. 3. 2017]. Dostupné na: <http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Statistika/Rocni_statisticke_analyzy_2016.pdf>

⁵⁹ FOREJTOVÁ, Monika a kol. *Ústavní soudnictví*. 1. vydání. Brno: Václav Klemm, 2014, s. 107.

⁶⁰ WIEDERIN, Edward, Österreich. In BOGDANDY, Armin, VILLALÓN, Pedro, HUBER, Peter (ed). *Handbuch Ius Publicum Europaeum. Band I. Grundlagen und Grundzüge staatlichen Verfassungsrechts*. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2007, s. 428.

v souladu s materiálním ústavním právem státu, tak s materiálním ústavním právem země, tj. se zemskou ústavou a ústavními zákony (čl. 99 B-VG).

Kompetence VfGH jsou upraveny především v čl. 137-148 B-VG, v části nazvané jako celek „Verfassungsgerichtbarkeit“ („soudní kontrola ústavnosti“), ač jsou v této části tedy upraveny i další pravomoci soudu. S pojmem kontroly ústavnosti je spojen především čl. 140 B-VG, který upravuje pravomoc soudu zrušit zákon pro jeho neústavnost („Verfassungswidrigkeit“), či nezákonnost („Gesetzeswidrigkeit“) a který je označován za „jádro“ rakouské kontroly ústavnosti.⁶¹ Řízení před VfGH je pak upraveno v zákoně Verfassungsgerichtshofgesetz 1953, BGBl 1953/85 idF BGBl I 2008/4 (dále jen „VfGG“).

⁶¹ MACHACEK, Rudolf. *Verfahren vor dem Verfassungsgerichtshof und vor dem Verwaltungsgerichtshof*. 6. vydání. Wien: Manz, 2008, s. 9.

2 Přezkum obecně závazných normativních právních aktů

Tato kapitola se zabývá již samotnými řízeními ve věcech přezkumu právních předpisů, konkrétně tedy následnou abstraktní a následnou konkrétní kontrolou. Všechny tyto druhy kontrol se vyskytují, s významově podobným obsahem v obou státech, tudíž je možné zde provést relevantní srovnání.

2.1 Následná abstraktní kontrola

Pojmem následná abstraktní kontrola ústavnosti označujeme případy, kdy soud přistoupí k přezkumu právních předpisů, ač zde v této souvislosti není žádný konkrétní právní spor.

V rakouské právní úpravě obecně vycházíme z čl. 139 a 140 B-VG. Čl. 140 směřuje ke kontrole zákonů a čl. 139 upravuje kontrolu jiných právních předpisů. Struktura a obsah těchto článků je v podstatě zrcadlová, liší se podstatně pouze v okruhu aktivně legitimovaných osob, proto budu o těchto článcích pojednávat vždy dohromady. Samostatně je pak upraven přezkum státních smluv dle čl. 140a B-VG.

V české právní úpravě vycházíme z klíčové kompetence ÚS obsažené v čl. 87 odst. 1 písm. a), b) Ústavy.

2.1.1 Aktivně legitimované subjekty

Mezi abstraktní kontrolu norem tedy dle čl. 140 odst. 1 B-VG řadíme případy, kdy VfGH rozhoduje o ústavnosti federálních zákonů na základě návrhu zemské vlády, třetiny členů Národní rady, nebo třetiny členů Spolkové vlády, a dále pokud rozhoduje o ústavnosti zemských zákonů na návrh Spolkové vlády, popřípadě Zemské rady, pakliže jí to zemský ústavní zákon umožňuje.

Obdobně dle čl. 139 odst. 1 B-VG VfGH rozhoduje o zákonnosti jiného právního předpisu. Jako případy abstraktní kontroly právních předpisů vydaných federálními úřady tak činí na návrh zemské vlády, nebo ombudsmana (Volksanwaltschaft), v případě právních předpisů vydaných zemskými úřady na návrh Spolkové vlády, nebo na návrh ombudsmana, či jiné instituce dle čl. 148i odst. 2 B-VG, pokud tak zemský ústavní zákon stanoví.

V české právní úpravě jsou osoby aktivně legitimované k podání návrhu na zrušení zákona, nebo jiného právního předpisu taxativně vyjmenovány v § 64 ZÚS. V případě zákonů je k podání návrhu legitimován prezident republiky, skupina nejméně 41 poslanců, nebo skupina nejméně 17 senátorů a vláda za podmínek uvedených v §118 ZÚS. V případě jiných právních předpisů je k podání návrhu legitimována vláda, skupina nejméně 25 poslanců, nebo skupina nejméně 10 senátorů, zastupitelstvo kraje, Veřejný ochránce práv a dále za splnění dalších podmínek

Ministerstvo vnitra, věcně příslušné ministerstvo, nebo jiný příslušný ústřední správní orgán, ředitel krajského úřadu a zastupitelstvo obce.

Veřejný ochránce práv zde požívá zvláštního postavení, neboť Ústava zakotvuje povinnost zaslat mu podaný návrh na zahájení řízení o zrušení právního předpisu, aby se tak mohl rozhodnout, zda se chce stát jeho vedlejším účastníkem, to však platí, pouze pokud nebyl v řízení navrhovatelem.⁶²

Oprávnění pléna ÚS rozhodovat o ústavnosti zákona a oprávnění senátu ÚS podávat návrhy na přezkum v souvislosti s řízením o ústavní stížnosti je chápáno jako incidentní kontrola, která je součástí další kapitoly.

2.1.2 Předmět přezkumu a měřítko ústavnosti

V Rakousku jsou tedy obecně předmětem přezkumu dle čl. 140 B-VG federální a zemské zákony, dle čl. 139 odst. 1 B-VG i jiné právní předpisy, o nichž se aktivně legitimovaná osoba domnívá, že některá jeho ustanovení, či celý daný předpis je protiústavní.

Na úvod je nutno zmínit, že v Rakousku je ústavní právo dvouúrovňového charakteru, rozlišujeme tak ústavní právo na úrovni federace a ústavní právo na úrovni spolkových zemí. Na obou úrovních je tvořeno Ústavou (tj. Spolkovou ústavou, neboli B-VG a Zemskou ústavou), ústavními zákony a tzv. ústavními ustanoveními obsaženými v obyčejných zákonech. Rovněž se sem řadí i některá ustanovení státních smluv, která svým obsahem ústavu změnila.⁶³ Referenčním kritériem pro přezkum jsou i předpisy upravující ústavně zaručené práva osob (viz výklad v kapitole 3).⁶⁴

Podle druhu zákona (federální, nebo zemský) se pak rozlišují dvě měřítka ústavnosti: obyčejné spolkové zákony musí být vždy v souladu se spolkovým ústavním právem, běžné zemské zákony pak musí být v souladu se zemským i spolkovým ústavním právem, v některých případech pak dokonce i s obyčejnými spolkovými zákony. (čl. 11 odst. 2 B-VG, čl. 12 B-VG)⁶⁵

V otázce formální ústavnosti může VfGH přistoupit ke kontrole v podstatě všech zákonů bez rozdílu⁶⁶. Z tohoto důvodu by pojem měřítka ústavnosti měl být vždy vykládán v materiálním

⁶² § 69 odst. 3 ZÚS

⁶³ ADAMOVIČ, Ludwig, *Österreichisches Staatsrecht. Band 1: Grundlagen*. 2. vydání. Vienna: Springer-Verlag Vienna, 2011, s. 5.

⁶⁴ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 523 (čl. 144 B-VG).

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien : Manz, 2015, s. 503 (čl. 140 B-VG).

slowa smyslu, tj. zahrnující v sobě i některé běžné právní předpisy, které mají určitý vztah k ústavněprávním normám (obsahují kupříkladu proces přijetí zákona).⁶⁷

V otázce materiální ústavnosti jsou jeho pravomoci omezenější (viz níže).

V české právní úpravě jsou obecně dle čl. 87 odst. 1 a), b) Ústavy předmětem přezkumu zákony a jiné právní předpisy (pod pojem zákon pak zařazujeme i Poslaneckou sněmovnou schválená zákonná opatření Senátu), zákony jsou tedy podrobeny přezkumu ústavnosti, u jiných právních předpisů zkoumáme i jejich soulad s předpisy vyšší právní síly.

Co se týče měřítka ústavnosti, tak je předmětem přezkumu soulad s ústavou ve smyslu celého ústavním pořádkem. Ústavní pořádek dle čl. 112 odst. 1 Ústavy představuje Ústava⁶⁸, Listina základních práv a svobod⁶⁹ (dále jen „Listina“) a ústavní zákony. ÚS ve svém nálezu ovšem došel k závěru, že do ústavního pořádku je v souladu s čl. 1 odst. 2 Ústavy nutné zahrnout i ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách,⁷⁰ tudíž právní předpisy musí být v souladu i s těmito smlouvami.

2.1.2.1 Přezkum ústavních zákonů

Dle doktríny VfGH nejsou ani ústavní normy vyjmuty z jeho přezkumné pravomoci. Zemské ústavní zákony musí být vždy bezpodmínečně v souladu s federativním ústavním právem (čl. 99 B-VG), přezkumu ovšem může být podrobena i federativní ústavní právo a to ve smyslu souladu se základními ústavními principy B-VG ve smyslu čl. 44 odst. 3 B-VG.⁷¹

Názor, že spolkové ústavní zákony mohou být podrobeny přezkumu pouze z hlediska formálního, je v dnešní nauce již překonaný.⁷² Výjimku tvoří pouze ústavní zákony, jimiž dochází k celkové změně Spolkové ústavy (viz níže).

Obecně ke změně ústavních zákonů, či ústavních ustanovení je zapotřebí přítomnost alespoň poloviny členů Národní rady, z toho alespoň dvě třetiny musí hlasovat pro změnu.⁷³ V čl. 44 odst. 3 B-VG je pak zakotvena povinnost provést celorepublikové ústavní referendum, v němž musí být schválena již Parlamentem odsouhlasená, avšak doposud prezidentem nepodepsaná změna B-VG, v případě, že se jedná o tzv. celkovou změnu B-VG. V případě částečné změny probíhá referendum pouze fakultativně a to na návrh alespoň třetiny členů Národní rady, nebo Spolkové rady (pozn.: Národní rada a Spolková rada jsou jednotlivé komory

⁶⁷ HAASE, Gudrun. STRUGER, Katrin. *Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa*. Wien: Verlag Österreich, 2009, s. 50.

⁶⁸ Ústavní zákon ČNR č. 1/1993, Ústava České republiky

⁶⁹ Ústavní zákon ČNR č. 2/1993, Listina základních práv a svobod

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01

⁷¹ SONNTAG, Niklas. *Präventive Normenkontrolle in Österreich*. 1. vydání. Baden-Baden: Nomos, 2011, s. 135.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Čl. 44 odst. 1 B-VG

rakouského Parlamentu⁷⁴) Celková změna Spolkové ústavy znamená změnu základních ústavních principů.⁷⁵ Základními ústavními principy pak dle judikatury rozumíme především princip zastupitelské demokracie, federativní uspořádání státu, princip republiky, liberálního právního stát a dělbu moci. Za určitých podmínek tedy může dojít ke změně těchto základních principů, konkrétně v případě, kdy dojde k nahrazení jednoho principu principem jiným, dojde ke konstruování nového principu, ke změně poměrů mezi jednotlivými principy, či případně pokud dojde ke zrušení, či změně samotného ustanovení čl. 44 odst. 3 B-VG.⁷⁶ K otázce zda se v daném případě jedná o podstatnou změnu měnící základní ústavní principy, zda byly případně splněny požadované podmínky, jakož i k dalším souvisejícím otázkám je příslušný VfGH, který tak učiní ve formě následné kontroly dle čl. 140 B-VG na návrh Národní rady.⁷⁷

Dle názoru VfGH zákonodárce příliš často přistupuje k přijímání materie běžných zákonů ve formě spolkových ústavních zákonů, či ústavních ustanovení ve snaze vyhnout se možnému přezkumu a následnému zrušení těchto norem ze strany VfGH, což ve svém důsledku může vést k narušení základního ústavního pořádku a jeho principů. Rovněž z tohoto důvodu tedy VfGH vykládá svoji kompetenci přistoupit ke kontrole spolkových ústavních zákonů a k jejich následnému zrušení v případě shledání rozporu se základními ústavními principy.⁷⁸

Nutno ovšem poznamenat, že ústavní zákony provádějící změnu základních principů Spolkové ústavy jsou jako jediné z možnosti materiálního přezkumu vyjmuty, VfGH z logiky věci nemůže zkoumat jejich soulad s ústavními principy, když těmito dochází ke změně těchto principů, přezkoumat je může toliko po stránce formální.⁷⁹

Český ÚS také nemá výslovně stanovenou kompetenci rozhodovat o ústavnosti ústavních zákonů, ve své judikatuře si ji ovšem dovodil. Konkrétně se jednalo o náleží Pl. ÚS 27/09⁸⁰, kterým byl na základě ústavní stížnosti, v níž navrhovatel argumentoval porušením svého ústavně zaručeného práva na nerušený výkon mandátu, zrušen ústavní zákon č. 159/2009 Sb., o zkrácení pátého volebního období. ÚS tímto nálezem shledal přijetí tohoto tzv. jednorázového ústavního zákona jako porušení čl. 9 odst. 1 Ústavy, čl. 21 odst. 2 Listiny ve spojení s čl. 16 odst. 1 a článku 1 odst. 1 Ústavy v rozsahu odporujícím tzv. materiálnímu jádru Ústavy, tj. čl. 9 odst. 2, který nám stanoví nepřípustnost změn demokratických náležitostí právního státu. Tyto podstatné

⁷⁴ Čl. 24 B-VG

⁷⁵ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 231 (čl. 44 B-VG)

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, VfSlg. 16.327/2001

⁷⁹ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 503 (čl. 140 B-VG).

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. Pl.ÚS 27/09

nezměnitelné náležitosti ÚS již ve svém dřívějším nálezu vymezil jako „konstitutivní principy demokratické společnosti v rámci této ústavy postaveny nad zákonodárnou kompetenci a tím "ultra vires" Parlamentu“⁸¹, která tedy nemohou být měněna ani prostřednictvím ústavních zákonů.⁸²

ÚS tedy tímto nálezem vyvodil svoji kompetenci podrobit i ústavní zákony přezkumu a přistoupit k jejich zrušení v případě rozporu s čl. 9 odst. 2 Ústavy.

Jedním z argumentů, který ÚS v nálezu použil, byl právě poukaz na rakouskou právní doktrínu, která rovněž umožňuje VfGH rušit právní předpisy pro nesoulad s materiálním jádrem Ústavy, ač B-VG mu tuto kompetenci výslovně neudílí.⁸³ Na základě dostupné aktuální literatury, kterou jsem měla možnost si nastudovat,⁸⁴ zde ovšem vidím ve srovnání s Rakouskem rozdíl: tyto tzv. základní principy demokratického právního státu totiž v Rakousku zrušitelné jsou, neexistuje zde v podstatě žádné ustanovení, které by nemohlo být změněno. ÚS ovšem materiální jádro chápe jako nezměnitelnou část, k jejíž ochraně musí ÚS vždy přistoupit v případě, že se domnívá, že zákonodárce jakýmkoliv způsobem tuto základní principy narušuje. VfGH, je v případě, že se zákonodárce rozhodne tyto základní náležitosti změnit, oprávněn pouze přezkoumat, zda k tomuto došlo kvalifikovanou formou. Nález českého ÚS byl vydán s několika disenty a je mnohými považován za nesprávný výklad Ústavy a překročení ústavněprávních pravomocí.⁸⁵

2.1.2.2 Přezkum evropského práva a evropské právo jako měřítko ústavnosti

Ve svých nálezech se VfGH vyslovil, že mu nepřísluší zkoumat soulad norem s evropským právem, s výjimkou práv obsažených v Listině základních práv a svobod EU (viz výklad v kapitole 3). Evropské právo tedy obecně neslouží jako přezkumné referenční kritérium.⁸⁶ Na druhou stranu ovšem VfGH přiznává svoji povinnost vykládat národní právo v souladu s právem evropským, obecně zde platí pravidlo tzv. dvojí vázanosti, tj. právní předpisy by měly být vykládány jak v souladu s ústavním právem, tak s právem evropským.⁸⁷ Evropské právo samotné by nemělo být předmětem přezkumu, to se ovšem vztahuje pouze na právo sekundární, primární právo ve smyslu zakládajících smluv přezkumu podrobena být může, ve smyslu čl. 140a B-VG.⁸⁸

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93

⁸² SYLLOVÁ, Jindřiška. In SLÁDEČEK, Vladimír (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, xviii, s. 110 (čl. 9 Ústavy).

⁸³ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 27/09

⁸⁴ Zejména MAYER, Heinz, KUCSKO-STADLMAYER Gabriele, STÖGER, Karl. *Grundriss des österreichischen Bundesverfassungsrecht*. 11. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 78.

⁸⁵ K tomuto viz např. MIKULE, Vladimír. *Může Ústavní soud zrušit ústavní zákony? Jurisprudence*, 2010, roč. 19, č. 1, s. 18 – 23 a další.

⁸⁶ Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, Vfslg 19.946/2011

⁸⁷ BAUMGARTNER, Gerhard. *Verfassungsgerichtliche Normenkontrolle und EU – Recht. Zeitschrift des öffentlichen Rechts*, 2010, roč. 65, s. 295.

⁸⁸ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 149.

V otázce přezkumu evropského práva je judikatura VfGH značně nekonzistentní a názory autorů v odborné literatuře se značně rozcházejí, tudíž zde nelze podat zcela přesný výklad.⁸⁹

Co se týče přezkumu v souvislosti s evropským právem v Česku, tak bylo v této souvislosti vydáno několik judikátů, judikatura je však v tomto směru podobně jako Rakousku značně nejednotná. V nálezu Pl. ÚS 50/04 uvádí, že přezkum se může vztahovat jen k implementačním předpisům,⁹⁰ v nálezu Pl. ÚS 36/05 pak uvádí, že rozpor vnitrostátního ustanovení s právem ES, nemůže být sám o sobě důvodem k jeho derogaci.⁹¹ Obecně tady dle mého soudu není jasná výkladová linie, již by se bylo možné řídit.

2.1.2.3 Přezkum norem z hlediska jejich časové působnosti

Z časového hlediska je pak VfGH oprávněn rozhodovat o ústavnosti nejenom platných, nýbrž za určitých podmínek i o již neplatných, avšak stále aplikovatelných právních předpisech. To se ovšem nevztahuje na případy abstraktní kontroly norem, zde VfGH rozhoduje pouze o platných právních předpisech.⁹²

V řízení o ústavnosti již zrušených předpisů VfGH nemůže přistoupit ke zrušení této normy, pouze se vysloví v tom smyslu, zda shledává danou normu protiústavní/protizákonnou.⁹³ Stejně postupuje i v případě, kdy norma pozbyde platnosti v průběhu řízení (čl. 140 odst. 4 B-VG, čl. 139 odst. 4 B-VG). Prohlášením normy za neplatnou pak není možné ji na daný případ aplikovat, na všechny ostatní případy vzniklé v době její účinnosti stále aplikovatelná je, VfGH by musel o její neaplikovatelnosti na všechny případy výslovně rozhodnout.⁹⁴

V případech abstraktní kontroly je VfGH oprávněn rozhodovat o ústavnosti již platného, avšak ještě neúčinného právního předpisu.⁹⁵ Ve svých rozhodnutích pak uvádí, že v podstatě nemůže nastat situace, kdy by byl platný zákon vyjmut ze soudní přezkumné pravomoci.⁹⁶

V otázce časové působnosti přezkumu předpisů ÚS na rozdíl od VfGH nemá zakotvenou pravomoc rozhodovat o ústavnosti zákonů, které již pozbyly platnosti, naopak v §67 odst. 1 ZÚS je zakotvena povinnost soudu zastavit řízení, v případě, že předpis, jehož má být použito, pozbyde platnosti. Pozbytí platnosti před zahájením řízení je pak důvodem pro odmítnutí návrhu

⁸⁹ MAYER, Heinz, KUCSKO-STADLMAYER Gabriele, STÖGER, Karl. *Grundriss des österreichischen Bundesverfassungsrecht*. 11. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 487

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04

⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 36/05

⁹² MACHACEK, Rudolf. *Verfahren vor dem Verfassungsgerichtshof und vor dem Verwaltungsgerichtshof*. 6. vydání. Wien: Manz, 2008, s. 67.

⁹³ Čl. 89 odst. 3 B-VG, čl. 140 odst. 1 B-VG ve spojení s čl. 140 odst. 4 B-VG

⁹⁴ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 509 (čl. 140 B-VG).

⁹⁵ Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, VfSlg. 6460/1971

⁹⁶ Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, VfSlg. 3378/1958

pro nepřijatelnost (§43 odst. 1 písm. e) ZÚS). ÚS ovšem v rozhodnutí sp. zn. Pl. ÚS 33/2000⁹⁷ na základě extenzivního výkladu čl. 95 odst. 2 Ústavy dovedl svoji přezkumnou pravomoc i v tomto případě. Dle ÚS se totiž jedná o přímou aplikaci čl. 95 odst. 2 Ústavy a nikoliv o návrh na zrušení právního předpisu, tudíž se zde neuplatní ustanovení příslušná ustanovení ZÚS dle kterých by ÚS měl povinnost řízení zastavit.

Tuto svoji tezi již uplatnil v několika v judikátech, kdy konstatoval rozpor těchto ustanovení s ústavním pořádkem a stanovil obecným soudům povinnost tuto úpravu neaplikovat.⁹⁸ V této souvislosti ovšem vyvstává celá řada otázek týkající se především zpětného časového působení normy, rovněž podmínky, za nichž může řízení proběhnout, nestanovil ÚS ve své judikatuře jednotně.⁹⁹ Pokud bychom připustili, že se v tomto případě nejedná o překročení ústavněprávních pravomocí, tak se dle mého názoru stále jedná o poněkud problematický koncept, v němž by bylo vhodné minimálně sjednotit rozhodovací činnost.

2.1.3 Průběh řízení

Obecně je řízení před ÚS upraveno v §27-53 ZÚS, řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů je pak upraveno v §64 a násl. ZÚS. V rakouské právní úpravě jsou obecná ustanovení o řízení před ÚS obsažena v § 15-36 VfGG, řízení o zrušení zákona v §62 – 65a VfGG a řízení o zrušení jiného právního předpisu jsou upravena v §57 – 61a VfGG.

Cíl, ke kterému podání návrhu směřuje, je tedy posouzení jeho souladu s ústavou a případné zrušení celého právního předpisu, či předmětných ustanovení v případě shledání rozporu. Jednou z důležitých podmínek toho, aby ústavní soud mohl přistoupit ke zrušení právního předpisu, je nemožnost jeho ústavně - konformního výkladu, který zná, jak český, tak rakouský ústavní soud.¹⁰⁰

Za tímto účelem je v rakouské úpravě nutno přesně vymezit, která ustanovení daného právního předpisu mají být zrušena (čl. 57 odst. 1, čl. 62 odst. 1 VfGG). Dle odst. 3 čl. 140 B-VG totiž VfGH může zrušit pouze ta ustanovení zákona, jejichž zrušení bylo požadováno (obdobně čl. 139 odst. 3 B-VG pro jiné právní předpisy), nebo v takovém rozsahu, v jakém měl VfGH daný zákon použít. Rovněž v případě formální protiústavnosti (zákon byl vydán orgánem, který k tomu neměl kompetenci, nebo byl vyhlášen protiústavním způsobem) je VfGH oprávněn zrušit

⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 33/2000

⁹⁸ VOJÍŘ, Petr. Vyslovení protiústavnosti zrušeného zákona nálezem Ústavního soudu a závaznost tohoto zákona a nálezu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [online]. 2010, č. 3, s. 283-288. [cit. dne 31. 3. 2017]. Dostupné na: <<https://journals.muni.cz/cvpv/article/view/6467>>

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ HOLZINGER, Gerhart, HIESEL, Martin. *Verfahren vor den Gerichtshöfen des öffentlichen Rechts : mit erläuternden Anmerkungen und einer ausführlichen Übersicht über die Rechtsprechung*. 4. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 127.

celé znění zákona. Obdobně u čl. 139 VfGH může až na několik výjimek přistoupit ke zrušení jiného právního předpisu pouze v tom rozsahu, v jakém je jeho protizákonnost namítána.

2.1.3.1 Důsledky zrušovacího nálezu

O zrušení právního předpisu rozhoduje VfGH nálezem (odst. 5 čl. 139 a čl. 140 B-VG) Nález zavazuje příslušné orgány k neprodlenému vyhlášení zrušení rozhodnutí. Pokud VfGH nestanoví jinou lhůtu, tak uplynutím doby vyhlášení nabyde zrušení zákona účinnosti. Výrokem nálezu o zrušení předpisu, případně prohlášením VfGH o neústavnosti daného předpisu je pak vázán každý soud, či správní orgán. Zrušení předpisu pak působí vždy ex nunc, nemá tedy retroaktivní účinek. V případě, že VfGH nestanoví nic jiného, tak zrušením neústavního předpisu vstoupí v platnost původní právní úprava, která byla tímto předpisem derogována, ta se pak uplatní na všechny případy, které nastanou po dni vstoupení zrušovacího nálezu v platnost.¹⁰¹ Ve vyhlášení rozhodnutí je pak nutné výslovně stanovit, zda a která ustanovení opětovně nabývají účinnosti.¹⁰²

Pokud pak VfGH nestanoví něco jiného, tak je zrušený právní předpis i nadále aplikovatelný na všechny skutkové stavy, které vznikly před zrušením tohoto předpisu, s výjimkou nálezem projednávaného případu.¹⁰³

Rozhodnutí VfGH pak zakládá překážku věci rozhodnuté, založenou totožností normy a totožností návrhu.¹⁰⁴

Rovněž v české právní úpravě dochází ke zrušení právního předpisu nálezem, jak nám stanoví §54 ZÚS, tyto nálezy jsou následně obligatorně vyhlášovány ve Sbírce zákonů České republiky (dále jen „Sbírka zákonů“) dle §57 odst. 1 ZÚS. V případě, že ÚS nestanoví jinak, tak jejich vykonatelnost následně nastává okamžikem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů (čl. 89 odst. 1 Ústavy, §58 odst. 1 ZÚS). Vykonatelné rozhodnutí je tímto závazné pro všechny účastníky i orgány (čl. 89 odst. 2 Ústavy). Otázkou zůstává, zda je vykonatelné celé rozhodnutí, nebo pouze některé z jeho částí, přičemž ve výkladové praxi se můžeme setkat s několika druhy názorů. Sám ÚS zastává názor, dle kterého by závazný měl být nejenom výrok rozhodnutí, nýbrž i části odůvodnění obsahující nosné důvody rozhodnutí.¹⁰⁵

Stejně jako v rakouské právní úpravě, i v Česku působí zrušení předpisu ex nunc, zpětné působení je zakázáno. ÚS pak v nálezem stanoví konkrétní den, ke kterému se daná právní úprava

¹⁰¹ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien : Manz, 2015, s. 508 (čl. 140 B-VG).

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ MACHACEK, Rudolf. *Verfahren vor dem Verfassungsgerichtshof und vor dem Verwaltungsgerichtshof*. 6. vydání. Wien: Manz, 2008, s. 69.

¹⁰⁵ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 204.

zrušuje.¹⁰⁶ Podstatný rozdíl ovšem spočívá v tom, že v Rakousku dojde ke zrušení pouze aktuálního znění zákona, a v jeho důsledku k „oživení“ původní derogované úpravy, v Česku má ovšem zrušovací nález ÚS ten účinek, že daný předpis, popřípadě jeho dané ustanovení přestane v právním řádu úplně existovat. Z tohoto důvodu tedy pouze výjimečně rozhoduje ÚS o tom, že daný nález nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení, častěji stanoví lhůtu (v rozmezí až dvou let) sloužící zabránění vytvoření mezery v právu a poskytnutí času pro zákonodárce k vytvoření úpravy nové.¹⁰⁷

2.2 Následná konkrétní kontrola

Následná konkrétní kontrola je v Rakousku upravena v již zmiňovaných článcích 139 a 140 B-VG, v Česku vycházíme z čl. 95 odst. 2 Ústavy ve spojení čl. 87 odst. 1 a), b) Ústavy. Konkrétní kontrola je tedy vždy spojena s určitým případem, kdy aktivně legitimovaný subjekt měl v daném případě povinnost předmětné protiústavní ustanovení použít.

2.2.1 Aktivně legitimované subjekty

V české právní úpravě chápeme pod následnou konkrétní kontrolou případy, kdy ÚS rozhoduje o návrhu na zrušení zákona podaného soudem dle čl. 87 odst. 1 písm. a) ve spojení s čl. 95 odst. 2 Ústavy, který nám stanoví povinnost obecných soudů obrátit se na ÚS v případě domněnky protiústavnosti zákona, který měl v dané věci použít. Vzhledem k tomu, že není dále stanoveno, o jaký soud se jedná, je k podání tohoto návrhu zásadně povinován a oprávněn každý soud, bez ohledu na své postavení v soustavě soudů.¹⁰⁸

Jako konkrétní kontrolu norem posuzujeme dle čl. 140 odst. 1 případy, kdy VfGH rozhoduje o ústavnosti právních předpisů na návrh soudu, který má povinnost tento návrh podat, pokud se domnívá, že předpis, který by měl v daném případě použít je protiústavní/protizákonný.¹⁰⁹

Jedná se o relativně novou právní úpravu, která byla přijata novelou v roce 2013. Do této doby byly k podání návrhu na přezkum ze soudů oprávněny v zásadě pouze VfGH, OGH, soud rozhodující ve věci ve druhém stupni a dále dnes již neexistující Azylový soudní dvůr („Asylgerichtshof“) a rovněž již neexistující Nezávislý správní senát („Unabhängiger Verwaltungssenat“).¹¹⁰ K podání návrhu na přezkum zásadně nebyly oprávněny soudy

¹⁰⁶ HOLLÄNDER, Pavel. In FILIP, Jan (ed). *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s 422 (§70 ZÚS).

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 423 (§70 ZÚS).

¹⁰⁸ MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan. In SLÁDEČEK, Vladimír (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, xviii, s. 1104 (čl. 95 Ústavy).

¹⁰⁹ dle čl. 89 odst. 2 B-VG (ve spojení s čl. 135 odst. 4 B-VG)

¹¹⁰ SONNTAG, Niklas. *Präventive Normenkontrolle in Österreich*. 1. vydání. Baden-Baden: Nomos, 2011, s. 136.

rozhodující ve věci v 1. stupni.¹¹¹ Nově právní úprava v čl. 89 odst. 2 B-VG stanoví, že se jedná o soud obecný, tj. o soudy 1. a 2. stupně a OGH (k rozlišení soudů viz podkapitola 1.4). Čl. 135 odst. 4 B-VG nám pak stanoví, že se čl. 89 odst. 4 B-VG obdobně užije na správní soudy a Soudní dvůr správní („Verwaltungsgerichte a Verwaltungsgerichtshof“). Novelizací tak došlo k rozšíření aktivní legitimity na v podstatě všechny soudy.

Přezkumné oprávnění má v rakouské právní úpravě i samotný VfGH. Dle čl. 140 odst. 1 bodu 1. písm b) B-VG VfGH z moci úřední přezkoumá předpis, který má v jím projednávané věci použit a o jehož ústavnosti/zákonnosti má pochyby.¹¹² Český ÚS oproti tomu nemá pravomoc sám iniciovat přezkumné řízení, s výjimkou řízení o ústavní stížnosti, kdy je dle §64 odst. 1 písm. c) ZÚS senát ÚS oprávněn podat plénu ÚS návrh na zrušení právního předpisu podle čl. 87 odst. 1 písm. a) b) Ústavy a plénum ÚS je v této věci oprávněno samo zahájit řízení o zrušení právního předpisu podle § 64 odst. 4 ZÚS (viz výklad v další kapitole).

2.2.2 Předmět přezkumu

V rakouské úpravě jsou předmětem přezkumu jak zákony, tak i podzákoné právní předpisy, rovněž i státní smlouvy.

Na rozdíl od rakouské úpravy české obecné soudy nejsou oprávněny předkládat ÚS návrhy na posouzení souladu podzákoného právního předpisu s předpisem vyšší právní síly. Čl. 95 odst. 1 Ústavy nám totiž stanoví, že soudce je vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu, v případě rozporu jiného právního předpisu se zákonem, nebo s takovou mezinárodní smlouvou je pak k přezkumu oprávněn (a zároveň povinován) sám obecný soud.

Otázka zákonnosti je tedy při konkrétním přezkumu norem vyjmuta z pravomoci ÚS a přenesena přímo na obecné soudy, jedná se tedy v podstatě prolomení jednak výhradního přezkumného monopolu ÚS.

K tomuto výkladu se přiklání i ÚS, když ve svém rozhodnutí došel k názoru, že extenzivní výklad čl. 95 odst. 2 Ústavy je vyloučen a návrh soudu na zrušení jiného právního předpisu odmítnul jako návrh podaný osobou zjevně neoprávněnou.¹¹³

Obecný soud pak dle něj rovněž disponuje rovněž pravomocí posoudit, zda je příslušný podzákoný právní předpis nižší síly v souladu s podzákoným právním předpisem vyšší síly, což v dispozici samotného ÚS není.¹¹⁴

Nabízí se otázka, na základě jakých kritérií obecný soud zákonnost daného ustanovení posoudí a jak bude vůbec toto řízení probíhat?

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² obdobně čl. 139 odst. 1 bod 1 písm. b) B-VG

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 28/95

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2005, sp. zn. I. ÚS 9/04

Konkrétní hlediska k posouzení zákonnosti podzákoného právního předpisu stanovil ÚS ve svých rozhodnutích.¹¹⁵ Soud posuzuje právní předpis, jak po stránce materiální, tak po stránce formální, o případném nepoužití daného ustanovení pak nevydává samostatné rozhodnutí, ale pouze vyjádří svůj názor v odůvodnění rozhodnutí, které se k věci vztahuje.¹¹⁶

Rozhodnutí o neaplikaci daného právního předpisu je ovšem závazné pouze inter partes.¹¹⁷ Výjimkou z tohoto jsou rozhodnutí Nejvyššího soudu, nebo Nejvyššího správního soudu, od nichž se mohou soudy odklonit pouze v případě náležitého odůvodnění, jinak by mohlo docházet k porušování principu právní předvídatelnosti.¹¹⁸ Obecný soud by poté měl po rozhodnutí o neaplikovatelnosti daného podzákoného právního předpisu namísto něj aplikovat předpis vyšší právní síly.¹¹⁹

V Rakousku nám pak vyvstává otázka, zda jsou rakouské obecné soudy rovněž v některých případech oprávněny k přezkumu norem?

Čl. 89 odst. 1 B-VG je totiž formulován negativním výčtem, ve kterém se stanoví, že soudy nejsou oprávněny k přezkumu vyhlášených zákonů, jiných právních předpisů, ani státních smluv, pokud zákon nestanoví jinak. Problémem ovšem je, že zákon na žádném jiném místě obecným soudům přezkumné kompetence neudílí. Odborníci se shodují na výkladu, dle kterého jsou obecné schopny samy rozhodnout o absolutní neplatnosti normy, která nebyla řádně vyhlášena, v tomto případě se jedná o normu nicotnou, kterou soudy při svém rozhodování nemohou být vázány, o případných dalších přezkumných kompetencích obecných soudů ovšem výklad není zcela jasný.¹²⁰

Kompetence českých obecných soudů jsou tedy v tomto případě jasně širší, dle mého soudu je však spornou otázkou, zda je tomu takto dobře. Na jednu stranu by se totiž mohlo zdát, že tím, že přezkumu podzákoných právních předpisů jsou oprávněny pouze obecné soudy, dochází k umenšení počtu řízení, kterými se musí ÚS zabývat, na druhou stranu ovšem vzhledem k tomu, že rozhodnutí obecného soudu má v tomto případě účinky pouze inter partes a nikterak nepůsobí na platnost, ani účinnost zákona, tak se nejedná o dle mého o ideální právní stav. Chápu logiku názoru V. Šimíčka, dle kterého neaplikaci daného předpisu se tento předpis stane nakonec neúčinným a jeho zrušení je pak ponecháno na normotvůrci, který by měl uvést faktický soulad

¹¹⁵ Např. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 06. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 23/02

¹¹⁶ MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan. In SLÁDEČEK, Vladimír (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, xviii, s. 1099 (čl. 95 Ústavy).

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. I. ÚS 276/01

¹¹⁸ MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan. In SLÁDEČEK, Vladimír (ed). *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, xviii, s. 1101 (čl. 95 Ústavy).

¹¹⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. In BAHÝLOVÁ, Lenka a kol (ed). *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1289. (čl. 95 Ústavy).

¹²⁰ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 341.

do souladu se stavem právním, neboť tyto předpisy jsou pouze doplňujícího charakteru k zákonné normotvorbě,¹²¹ dle mého zde ovšem nejsou jednak žádné záruky, že normotvůrce daný předpis skutečně zruší, jednak pokud obecný soud rozhodne o neaplikovatelnosti zákona, tak vzhledem k našemu neprecedenčnímu systému není vůbec jisté, zda takto budou rozhodovat i další soudy.

2.2.3 Průběh řízení

Obdobně jako u abstraktní kontroly norem, vycházíme v české úpravě z §64 a násl. ZÚS, upravující řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů. Konkrétní oprávnění soudu k podání návrhu je pak stanoveno v §64 odst. 3 ZÚS.

V nálezu Pl. ÚS 33/2000¹²² ovšem ÚS dovodil, že se jedná o přímou aplikaci čl. 95 odst. 2 Ústavy a nikoliv o návrh na zrušení zákona dle čl. 64 ZÚS, tudíž by se dle jeho názoru neměla na řízení před ÚS vůbec uplatnit obecná ustanovení o řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů. Z tohoto výkladu rovněž ÚS dovodil svoji pravomoc rozhodovat o ústavnosti již neplatného, avšak stále aplikovatelného zákona, v případě, že se k němu s návrhem na přezkum obrátí obecný soud právě dle čl. 95 odst. 2 ÚS (viz výklad výše).

Rovněž v rakouské právní úpravě vycházíme ze stejných ustanovení jako u abstraktní kontroly, tj. §62 – 65a VfGG upravující řízení o zrušení zákona a §57 – 61a VfGG upravující řízení o zrušení jiného právního předpisu. Obecný průběh řízení se zásadně neliší od průběhu řízení při abstraktní kontrole norem, je zde ovšem samozřejmě několik zvláštních ustanovení vyplývajících z odlišného postavení navrhovatele.

Dle §62 odst. 2 VfGG musí navrhovatel v návrhu vymežit, která ustanovení zákona pokládá za neústavní, přičemž se může jednat o ustanovení pouze v takovém rozsahu, v jakém měla být úprava použita ze strany obecného soudu. V návrhu musí rovněž vymezeno, jaké účinky bude mít rozhodnutí VfGH na řízení probíhající před obecným soudem.¹²³

Dle §57 odst. 3/§62 odst. 3 VfGG pak podáním návrhu na přezkum nedojde k zastavení řízení před obecným soudem, ovšem je možné v něm provádět pouze takové úkony, jimiž nedojde k uzavření/odročení věci, nebo docházet k takovým rozhodnutím, která by posléze mohla být ovlivněna rozhodnutím VfGH. Řízení se tedy nezastavuje. Což je rozdíl oproti české úpravě, kdy pokud dojde obecného soudce k názoru, že právní úprava, která by měla být v dané

¹²¹ ŠMÍČEK, Vojtěch. In BAHÝLOVÁ, Lenka a kol (ed). *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1288 (čl. 95 Ústavy).

¹²² Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 33/2000

¹²³ §62 odst. 2 VfGG, §57 odst. 2 VfGG

použita, je v rozporu s ústavou, tak je zároveň povinen řízení přerušit a pokračovat v něm až poté, co ÚS rozhodne.¹²⁴

Ustanovení §57 odst. 4 VfGG, které stanoví, že v případě, pokud obecný soud nakonec nepoužije jiný právní předpis, jehož zrušení navrhoval, je povinen návrh podaný k VfGG vzít neodkladně zpět, má zřejmě podobný smysl jako přezkumná kompetence obecných soudů ve věci přezkumu podzákoných právních předpisů. Ač je v Rakousku k jejich přezkumu oprávněn pouze VfGH, ani zde se jim evidentně nepřisuzuje taková důležitost, takže pokud obecný soud daný předpis nakonec nepoužije, mizí zřejmě důvodnost projednání návrhu.

2.2.4 Další případy konkrétního přezkumu norem

Mezi další případy konkrétní kontroly norem řadí rakouská právní úprava přezkum na základě návrhů osob, které byly dotčeny na svých právech buďto přímým působením zákona, nebo jeho užitím v soudním řízení, jehož byly účastníkem.

2.2.4.1 Individualantrag

Prvním z nich je institut v Rakousku označovaný jako „Individualantrag“ („individuální návrh, či stížnost“). Osoba podává návrh na přezkum, neboť tvrdí, že byla bezprostředně dotčena na svých právech, tím, že se daný právní předpis stal bez vydání soudního, či jiného rozhodnutí pro ni účinným.¹²⁵

Jak VfGH zdůrazňuje, jedná se ovšem o návrh pouze subsidiárního charakteru. Jeho cílem je totiž poskytnout ochranu a umožnit přímý přístup k VfGH osobám, které by se této ochrany jinak nemohly domoci, neboť nejsou aktivně legitimovány k podání návrhu na abstraktní přezkum a zároveň ve věci neprobíhalo žádné řízení, tudíž v této věci není oprávněn k podání návrhu ani soud. Možnosti uplatnění tohoto návrhu jsou vázány na celou řadu podmínek, které jsou ze strany VfGH vykládány velmi striktním způsobem, většina těchto návrhů tedy bývá ze strany VfGH pro nepřípustnost odmítnuta.¹²⁶ V žádném případě se nejedná o institut typu „actio popularis“, kdy návrhvatel sám není postižen a podává návrh ve veřejném zájmu směřující k abstraktnímu přezkumu.¹²⁷

Mezi obecné předpoklady podání tohoto návrhu patří, že lze podat pouze proti zákonům, nebo podzákoným právním předpisům. V návrhu musí být přesně a jednoznačně označeno, jaké normy a v jakém znění mají být zrušeny tak, aby v této věci nemohla vzniknout žádná

¹²⁴ Důvodová zpráva k ústavnímu zákonu ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 92 – 94.

¹²⁵ Čl. 140 odst. 1, bod 1. písm. c) B-VG, čl. 139 odst. 1, bod 3 B-VG

¹²⁶ SCHADEN, Michael. Verfassungsgerichtsbarkeit. In DACHS, Herbert (ed). *Politik in Österreich*. Wien: Manz, 2006, s. 218.

¹²⁷ HAASE, Gudrun. STRUGER, Katrin. *Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa*. Wien: Verlag Österreich, 2009, s. 52.

pochybnost. Dále zde musí být uvedeny důvody vztahující se k daným ustanovením, VfGH nemůže přistoupit k přezkumu na základě pouhých domněnek.¹²⁸ Tyto předpoklady lze ovšem víceméně vztáhnout na všechny návrhy na přezkum podávané k VfGH.

Mezi specifické předpoklady pak náleží přímý postih osoby na jejích právním řádem chráněných právech, přičemž se musí jednat o skutečný postih na jejích právech a ne pouze o postih domnělý a potenciální. Zákon zde používá pouze pojem „práva osoby“, tudíž vycházíme z toho, že se jedná o jakékoliv právem chráněné veřejné subjektivní právo dané osoby, nikoliv pouze o ústavně zaručená práva, jak je tomu u ústavní stížnosti¹²⁹ (viz výklad v další kapitole). G. Baumgartner k tomuto uvádí, že návrh nelze směřovat proti přímo aplikovatelným předpisům práva EU.¹³⁰

Navrhovatelem může být jak fyzická, tak právnická osoba, pokud je způsobilá být nositelem daných práv. VfGH v tomto případě dovodil, že aktivně legitimované nejsou tzv. společnosti občanského práva („Gesellschaft bürgerlichen Rechts“) a neorganizované uskupení fyzických osob.¹³¹ Obdobný výklad platí i pro Subsidiarantrag.

Dotčená osoba zároveň nemá jinou možnost, jak tento postih odvrátit.¹³² Navrhovatelem může být pouze adresát normy, nemůže se jednat o osobu, která je postižena pouze faktickými účinky normy (vliv na ekonomické zájmy osoby). Při posuzování, zda došlo k zásahu do právní sféry stěžovatele, pak nevycházíme ze subjektivního, ale z objektivního měřítko. Stížnost je tedy nepřipustná, v případě pokud se sice jedná o protiprávní úpravu, avšak navrhovatel je v lepším právním postavení, než by byl v případě jejího zrušení. (příklad: předpis zaručuje příliš nízkou dávku, avšak při zrušení této úpravy by stěžovateli nebylo garantováno již vůbec nic).¹³³

K podání stížnosti není sice prima facie stanovena žádná lhůta, dovozujeme však, že je stížnost přípustná, pouze dokud je napadaná norma pro strany bezprostředně účinnou.¹³⁴

2.2.4.2 Subsidiarantrag

Druhou možností návrhu na přezkum je podání tzv. „Subsidiarantrag“ („subsidiárního návrhu), označovaného též jako „návrh stran, nebo jako „zákonná stížnost“).¹³⁵ Dle zákonného znění takto označujeme návrh na přezkum, ke kterému je oprávněna osoba, která byla stranou

¹²⁸ MACHACEK, Rudolf. *Verfahren vor dem Verfassungsgerichtshof und vor dem Verwaltungsgerichtshof*. 6. vydání. Wien: Manz, 2008, s. 70.

¹²⁹ Tamtéž, s. 71.

¹³⁰ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 522 (čl. 144 B-VG).

¹³¹ FRANK, Stefan Leo. *Gesetzesbeschwerde*. 1. vydání. Wien: LexisNexis, 2015, s. 59.

¹³² MACHACEK, Rudolf. *Verfahren vor dem Verfassungsgerichtshof und vor dem Verwaltungsgerichtshof*. 6. vydání. Wien: Manz, 2008, s. 71.

¹³³ Tamtéž, s. 73.

¹³⁴ FRANK, Stefan Leo. *Gesetzesbeschwerde*. 1. vydání. Wien: LexisNexis, 2015, s. 104.

¹³⁵ V originále „Parteienantrag“, nebo „Gesetzesbeschwerde“

soudního sporu rozhodovaného obecným soudem v prvním stupni a tvrdí, že na základě použití protiústavního právního předpisu byla dotčena na svých právech, u příležitosti podání opravného prostředku proti tomuto rozhodnutí.¹³⁶

Potřeba zavedení tohoto institutu byla velmi dlouho diskutována, nakonec k ní došlo novelou B-VG v roce 2015. Důvodem jeho zavedení byla snaha doplnit institut ústavní stížnosti, který lze v Rakousku uplatnit pouze ve velmi omezeném rozsahu a posílit tak právní postavení účastníků řízení.¹³⁷ Účelem tohoto institutu je tedy poskytnout stranám možnost obrátit se s žádostí o přezkum přímo na VfGH, pokud se domnívají, že obecný soud v jejich případě porušil svou povinnost podat návrh na přezkum k VfGH a jeho rozhodnutím vydaným na základě protiústavní úpravy tedy došlo k porušení práv osoby.¹³⁸ Možnosti podání tohoto návrhu jsou ovšem značně omezené, rovněž jako u individuální stížnosti má tento návrh podpůrný charakter. V §57a a §62a VfGG jsou taxativně vyjmenována řízení, ve kterých tento návrh uplatnit nelze (exekuční řízení, insolvenční řízení a další). Rovněž není možné podat tento návrh v oblasti správního soudnictví, tam se uplatňuje stížnost dle čl. 144 B-VG (viz výklad v další kapitole).

Podat návrh tedy může pouze osoba, která byla účastníkem řízení v 1. stupni, ve věci bylo vydáno rozhodnutí a osoba byla dotčena na právech tímto rozhodnutím, neboť se zakládalo na protiústavní úpravě.¹³⁹ Mezi další podmínky přípustnosti návrhu patří podání opravného prostředku proti napadenému rozhodnutí u obecných soudů zároveň s podáním návrhu k VfGH.¹⁴⁰

Stejně jako u Individualantrag, i u Subsidiarantrag není zákonem stanovena žádná lhůta pro jeho podání, dovozujeme se ovšem, že návrh je přípustný pouze tak dlouho, dokud je daná protiprávní úprava podkladem pro napadené rozhodnutí.¹⁴¹

Ze zákonné úpravy B-VG a VfGG i ze systematického zařazení vyplývá, že se jedná o návrh, který směřuje přímo proti normě, na jejímž základě bylo neústavní rozhodnutí vydáno.

¹³⁶ Čl. 140 odst. 1, bod 1. písm. d), čl. 139 odst. 1, bod 4 B-VG

¹³⁷ BEZEMEK, Christoph. Der Subsidiarantrag. *Journal für Rechtspolitik*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 305.

¹³⁸ WIMMER, W. Andreas. Wann muss ein Gericht die Aufhebung eines Gesetzes beim VfGH beantragen? *Zeitschrift für öffentliches Recht*, 2013, ročník 68, č. 2, s. 419.

¹³⁹ Wirtschaftskammer Österreich. Der Zugang des Einzelnes zum Verfassungsgerichtshof. [online]. 30. 03. 2017. [cit. dne 31. 3. 2017]. Dostupné na <[https://www.wko.at/Content.Node/Service/Wirtschaftsrecht-und-Gewerberecht/Verwaltungs--und-Verfassungsrecht/Verwaltungsverfahren/Der_Zugang_des_Einzelen_zum_Verfassungsgerichtshof_\(VfGH\).html](https://www.wko.at/Content.Node/Service/Wirtschaftsrecht-und-Gewerberecht/Verwaltungs--und-Verfassungsrecht/Verwaltungsverfahren/Der_Zugang_des_Einzelen_zum_Verfassungsgerichtshof_(VfGH).html)>

¹⁴⁰ Wirtschaftskammer Österreich. Der Zugang des Einzelnes zum Verfassungsgerichtshof. [online]. 30. 03. 2017. [cit. dne 31. 3. 2017]. Dostupné na <[https://www.wko.at/Content.Node/Service/Wirtschaftsrecht-und-Gewerberecht/Verwaltungs--und-Verfassungsrecht/Verwaltungsverfahren/Der_Zugang_des_Einzelen_zum_Verfassungsgerichtshof_\(VfGH\).html](https://www.wko.at/Content.Node/Service/Wirtschaftsrecht-und-Gewerberecht/Verwaltungs--und-Verfassungsrecht/Verwaltungsverfahren/Der_Zugang_des_Einzelen_zum_Verfassungsgerichtshof_(VfGH).html)>

¹⁴¹ FRANK, Stefan Leo. *Gesetzesbeschwerde*. 1. vydání. Wien: LexisNexis, 2015, s. 104.

Objevují se ovšem i jiné názory, S. Frank například dovozuje, že se jedná o návrh podobný ústavní stížnosti podle čl. 144 B-VG, neboť oba návrhy mají podobnou strukturu.¹⁴² To podle mého názoru ale odporuje výkladu VfGH, dle kterého ústavní stížnost dle čl. 144 B-VG nesměřuje primárně ke kontrole daného právního předpisu, nýbrž ke zjištění, zda byl stěžovatel porušen na svých právech.¹⁴³ Důsledkem návrhu na konkrétní přezkum norem je tedy zrušení právního předpisu, důsledkem ústavní stížnosti je pouze zrušení soudního rozhodnutí. Z tohoto důvodu by tedy posouzení Subsidiar Antrag jako ústavní stížnosti, mělo úplně jiné následky. K tomuto výkladu nepřistoupil ani VfGH, který tyto návrhy posuzuje jako návrhy na zrušení zákona.¹⁴⁴ Domnívám se, že se naopak jedná o důvod, proč byl Subsidiar Antrag zaveden, totiž aby bylo osobám umožněno podat návrh na zrušení právních předpisů, který v řízení o ústavní stížnosti podat možno není.

3 Ústavní stížnost

Ústavní stížnost můžeme obecně charakterizovat jako institut, kterým se osoba domnívající se, že byla rozhodnutím soudu poškozena na svých ústavně zaručených právech, obrací na ústavní soud s žádostí o přezkum tohoto rozhodnutí. Ač v Rakousku není tento institut označen zcela přesně jako „ústavní stížnost“, nýbrž s ohledem na předmět přezkumu jako „přezkum správních aktů“ („Sonderverwaltungsgerichtsbarkeit“) a přezkumné možnosti jsou zde v tomto případě značně omezeny, jedná se však o stejný koncept, proto je zařazen do stejné kapitoly a je možné zde provést srovnání. V české právní úpravě ÚS rozhoduje o ústavní stížnosti dle čl. 87 odst. 1 písm. c), d) a j) Ústavy, v Rakousku vycházíme z čl. 144 B-VG.

Jak již bylo zmíněno, tak kontrola v řízení o ústavní stížnosti bývá označována jako kontrola incidenční.¹⁴⁵

3.1.1 Aktivně legitimované subjekty

V Česku rozlišujeme tři druhy ústavních stížností: ústavní stížnost územního samosprávného celku podle čl. 87 odst. 1 písm. c) Ústavy, který tvrdí, že nezákonným zásahem státu bylo porušeno zaručené právo územního samosprávného celku na samosprávu (tzv. stížnost komunální)¹⁴⁶, ústavní stížnost politické strany dle čl. 87 odst. 1 písm. j) Ústavy o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony a konečně ústavní stížnost osoby podle čl. 87 odst. 1

¹⁴² FRANK, Stefan Leo. *Gesetzesbeschwerde*. 1. vydání. Wien: LexisNexis, 2015, s. 83.

¹⁴³ Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, Vfslg. 14.885/1997

¹⁴⁴ Beschluss des Verfassungsgerichtshofes, G260/2016 ua.

¹⁴⁵ FILIP Jan. In BAHÝEOVÁ, Lenka (ed). *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 1069 (čl. 87 Ústavy).

¹⁴⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2005, s. 83.

písm. d) Ústavy, která tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem („ústavně zaručené základní právo nebo svoboda“).

Vzhledem k tomu, že v Rakousku institut komunální stížnosti, stejně jako stížnosti politické strany neexistuje, tak bude podrobně rozebírán pouze institut ústavní stížnosti „obecné“.

Aktivně legitimována je tedy fyzická, či právnická osoba, která se domnívá, že byla postižena na svých základních právech a svobodách a je způsobilá být nositelem těchto práv. Ústavní stížnost je tedy oprávněna podat i veřejnoprávní korporace, pokud v daném případě vystupovala jako rovný účastník v soukromoprávních vztazích (kupř. ve vlastnických sporech).¹⁴⁷

V Rakousku máme pouze jeden druh ústavní stížnosti, který se dělí na dva možné případy. Navrhovatelem je zde dle čl. 144 odst. 1 B-VG buďto ten, kdo se domnívá, že rozhodnutím správního soudu došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv, nebo ten, kdo se domnívá, že správní soud rozhodoval na základě protiústavního zákona, protizákonného jiného právního předpisu, nebo protiprávní státní smlouvy, čímž došlo k porušení jeho ostatních práv. Druhá možnost se vztahuje pouze na případy, kdy došlo k neoprávněnému zásahu do jiných než ústavně zaručených práv osoby.¹⁴⁸

Aktivně legitimovanou v případě porušení základních práv, je fyzická, nebo právnická osoba, která je způsobilá být nositelem těchto práv. Rovněž jako v Česku jsou k podání stížnosti oprávněny i veřejnoprávní korporace, pokud zde nevystupují ve vrchnostenské pozici,¹⁴⁹ rozsah ke stížnosti oprávněných subjektů je tedy dle mého v obou zemích v podstatě totožný.

Ve druhém případě je pak aktivně legitimována fyzická, nebo právnická osoba, která je způsobilá být nositelem subjektivních veřejných práv, které mohly v řízení porušeny, tj. porušení jiných, než ústavně zaručených práv.

Je přitom možné obsáhnout ve stížnosti oba uvedené nároky, porušení základních práv a souběžné porušení jiných práv na základě použití neústavní právní úpravy. Tyto dva nároky mohou vedle sebe navzájem obstát.¹⁵⁰ V rámci přezkumu přípustnosti stížnosti je pak nutné, aby se porušení těchto práv osoby jevílo alespoň jako možné, jinak zde dojde k nedostatku aktivní legitimace.¹⁵¹

¹⁴⁷ ŠIMÍČEK, Vojtěch. In FILIP, Jan (ed). *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 492 (čl. 72 Ústavy).

¹⁴⁸ ÖHLINGER, Theo. *Verfassungsrecht*. Wien: Facultas –Verlags und Buchhandels AG, 2009. 8. vydání, s. 487

¹⁴⁹ Tamtéž, 311.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 487.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 488

Jak v Rakousku, tak v Česku může být navrhovatelem pouze ta osoba, která byla konkrétně dotčena na svých právech, není možné podat stížnost v zájmu někoho jiného.

3.1.2 Pojem „ústavně zaručená práva (a svobody)“

Vzhledem k tomu, že referenčním kritériem pro rozhodování o ústavních stížnostech je pojem „ústavně zaručená práva (a svobody)“, tak je nutné tento pojem blíže osvětlit. V čl. 144 B-VG zákonodárce používá pojem „ústavně zaručená práva“ („verfassungsgesetzlich gewährleistete Rechte“). Pod tímto pojmem rozumíme veškerá subjektivní práva, mající podklad v předpisech ústavního práva.¹⁵² Krom čl. 144 B-VG se pak zákonodárce uchyluje výhradně k pojmu „Grundrechte“ („základní práva“), který je obsahově totožný.¹⁵³

Nepoužívá se pak pojem „základní práva a svobody“, tak jak se užívá v Česku, kdy rozlišujeme zvlášť práva a svobody. Rakouský zákonodárce s pojmem svobod vůbec neoperuje, zahrnuje je evidentně pod pojem práva.

V Rakousku se uplatňuje poněkud odlišný koncept základních práv, než jak jej známe kupříkladu z českého právního řádu. Rakouská Spolková ústava totiž neobsahuje pouze jeden dokument, v němž by byla tato práva primárně upravena, nýbrž vycházíme z velkého množství zdrojů.¹⁵⁴ Při vzniku Spolkové ústavy v roce 1920 bylo od přijetí takovéto kodifikace upuštěno, jak uvádí Hans Kelsen, důvody byly zejména politické.¹⁵⁵ Namísto toho došlo k recepci již původního říšského zákona z roku 1867,¹⁵⁶ který je v pozměněném znění platný dodnes.

Mezi nejdůležitější zdroje, v nichž jsou základní práva zařazena, tedy patří především: zákon o všeobecných právech občanů ze dne 21. 12. 1867,¹⁵⁷ některé další zákony z dob Rakouska Uherska, které byly recipovány čl. 149 B-VG,¹⁵⁸ evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“)¹⁵⁹ a v neposlední řadě Listina základních práv Evropské Unie (dále jen „Listina práv EU“).¹⁶⁰

Výčet celkových zdrojů je ovšem mnohem širší, zahrnuje i některá ustanovení ústavní síly obsažená v běžných zákonech.¹⁶¹

¹⁵² ÖHLINGER, Theo. *Verfassungsrecht*. Wien: Facultas –Verlags und Buchhandels AG, 2009. 8. vydání, s. 298.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ KELSEN, Hans. O právu státu a demokracii: výběr prací z let 1914 – 1938. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 110.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Staatsgrundgesetz vom 21. 12. 1867 über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger (StGG)

¹⁵⁸ Např. das Gesetz vom 27. 10. 1862, RGBl. 87, zum Schutze des persönlichen Freiheit

¹⁵⁹ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 11 a 14

¹⁶⁰ Listina základních práv Evropské Unie ze dne 7. 6. 2016, 2016/C, 202/02, VfGH ovšem zřejmě rozhodoval o Listině ještě v původním znění ze dne 7. 12. 2000

¹⁶¹ Tamtéž.

Spolkové země si v některých případech vytvářejí vlastní katalogy základních práv, existence těchto katalogů je považována přinejmenším za spornou, je však tolerována.¹⁶² Účinnost těchto práv je ovšem omezena pouze na území dané spolkové země, v žádném případě ovšem nesmí být tato práva vykládána tak, že svým obsahem mohla narušit, nebo omezit práva a svobody garantované na úrovni federace.¹⁶³ Stěžovatelé jsou ovšem oprávněni dovolávat se v řízení před VfGH i těchto práv.¹⁶⁴

V případech, kdy si pak nejsme jisti, zda se skutečně jedná o základní právo, tak dle doktríny VfGH se jedná o základní právo, pokud je zde „*dostatečně individualizovaný zájem stran na dodržení objektivní ústavněprávní normy*“.¹⁶⁵ Obdobně jako v Česku se zde uplatňuje princip vyšší právní ochrany, tj. uplatní se vždy to právo, které jednotlivci poskytuje vyšší úroveň ochrany.¹⁶⁶

Důležité je zmínit, že ústavně zaručená práva v Česku stejně jako v Rakousku, neslouží pouze jako referenční kritérium pro přezkum ústavní stížnosti, nýbrž jsou součástí obecného měřítko pro přezkum norem.

V české právní úpravě se pojem ústavně zaručená práva a svobody vykládá jako práva a svobody, které nám zaručuje ústavní pořádek ve smyslu čl. 112 odst. 1 Ústavy. Základním dokumentem jsou práva vyplývající z Ústavy a LZPS, vzhledem k tomu, že součástí ústavního pořádku jsou ovšem, jak již bylo zmíněno dle názoru ÚS, i ratifikované, vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech, tudíž stěžovatelé se stejně jako v Rakousku mohou dovolávat i práv obsažených v Úmluvě o ochraně základních práv a lidských svobod.¹⁶⁷

3.1.2.1 Listina základních práv EU

Listina základních práv EU ze dne 7. 6. 2016 je dalším katalogem základních práv, která mohou posloužit jako referenční kritérium pro přezkum norem v členských státech. Tato Listina nahradila původní listinu vyhlášenou dne 7. 12. 2000 a to s účinkem ode dne vstupu Lisabonské smlouvy¹⁶⁸ v platnost, k čemuž došlo dne 1. 12. 2009. Dle čl. 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské Unii se tímto dnem stala součástí primárního práva EU a pro členské státy (až na sjednané výjimky) právně závaznou.¹⁶⁹

¹⁶² Tamtéž, s. 304.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015, s. 522 (čl. 144 B-VG).

¹⁶⁵ Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, Vfslg. 17507/2005

¹⁶⁶ ÖHLINGER, Theo. *Verfassungsrecht*. Wien: Facultas –Verlags und Buchhandels AG, 2009. 8. vydání, s. 301.

¹⁶⁷ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14, vyhlášená sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

¹⁶⁸ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o fungování Evropské Unie a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. 12. 2007

¹⁶⁹ Čl. 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské Unii, ve znění Lisabonské Smlouvy ze dne 13. 12. 2007

V Rakousku je výkladová linie jasná; o tom, že práva obsažená v Listině základních práv EU se řadí do kategorie ústavně zaručených práv, rozhodl VfGH ve svém judikátu z roku 2012,¹⁷⁰ Listina EU je tedy uznávanou součástí přezkumného měřítka.

V Česku není situace tak jednoduchá. Obsahově by se mohlo zdát, že se jedná o vyhlášenou a ratifikovanou mezinárodní smlouvu o lidských právech splňující podmínky doktríny ÚS, která by tudíž měla být chápána jako součást ústavního pořádku. Tohoto názoru je kupř. Z. Kühn, který se domnívá, že Listina je de facto mezinárodní lidskoprávní smlouvou.¹⁷¹ Na druhou stranu zde máme čl. 51 odst. 1 Listiny, který stanoví, že „*Ustavení této Listiny jsou při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, ovšem výhradně jen tehdy, pokud uplatňují právo Unie.*“ Z tohoto článku se dle mého dá chápat, že Listina má subsidiární charakter a měla by být uplatňována pouze v případech aplikace komunitárního práva, tudíž by teoreticky mohla sloužit jako měřítko přezkumu v případě, že je předmětem přezkumu komunitární právo.

ÚS se ve svém judikátu ve věci přezkumu Lisabonské smlouvy vyjádřil takto: „*V této souvislosti Ústavní soud poznamenává, že na oblasti, kde orgány České republiky nepřenesly své pravomoci na Evropskou unii, tedy Listina EU bezprostředně nedopadá a standard ochrany založený na ústavním pořádku České republiky je plně autonomní a v tomto směru nezávislý na standardu unijním.*“¹⁷²

Dle vyjádření ÚS a dle současné rozhodovací praxe tedy práva obsažená v Listině práv EU tedy nejsou podkladem pro součástí obecného měřítka sloužícího k přezkumu norem, je však možné, že v budoucnu se bude judikatura ubírat jiným směrem.

3.1.2.2 Ostatní lidskoprávní smlouvy

Jak již bylo několikrát zmiňováno, součástí českého ústavního pořádku jsou i vyhlášené a ratifikované mezinárodní smlouvy o lidských právech, i tyto tedy slouží jako přezkumné referenční kritérium. Jako příklad uveďme Mezinárodní pakt o občanských a politických právech,¹⁷³ či Evropskou sociální chartu.¹⁷⁴ I na tyto úmluvy se ÚS ve svých rozhodnutích odvolává, byť v podstatně menší míře, než na LZPS, nebo Evropskou úmluvu.¹⁷⁵

¹⁷⁰ Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, Vfslg. 19632/2012

¹⁷¹ KÜHN, Zdeněk. Listina základních práv EU a český ústavní pořádek. In KLÍMA, Karel. (ed.). *Pocta Janu Grónskému*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 110.

¹⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08

¹⁷³ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 19. 12. 1966

¹⁷⁴ Evropská sociální charta ze dne 18. 11. 1961

¹⁷⁵ POSPÍŠIL, Ivo, TÝČ, Vladimír a kol. *Mezinárodní lidskoprávní závazky postkomunistických zemí: případy České republiky a Slovenska*. Praha: Leges, 2016, s. 103.

To je velký rozdíl oproti rakouské úpravě, kdy tyto úmluvy sice jsou součástí právního řádu, avšak nemají dopad v rovině práva ústavního. Neslouží tedy jako referenční kritérium ani v řízení o ústavní stížnosti, ani při obecném přezkumu norem.¹⁷⁶

3.1.3 Předmět přezkumu

Specifikem ústavní stížnosti je, že se jedná o stížnost směřující proti rozhodnutí orgánu veřejnému moci, návrh nikdy nemůže směřovat proti právnímu předpisu, na jehož základě bylo dané rozhodnutí vydáno. V Rakousku je předmět přezkumu značně omezen, přezkoumat je totiž možné pouze rozhodnutí správních soudů (k otázce přípustnosti přezkumu konkrétních rozhodnutí viz další podkapitola). Správním soudy pak, jak již bylo zmíněno v kapitole 1.4, rozumíme Správní soudní dvůr, Spolkový správní soud, Spolkový finanční soud a zemské správní soudy. Podle dřívější právní úpravy bylo možné přezkoumat i rozhodnutí Azylového soudu dle čl. 144a B-VG, ten však dnes již neexistuje.

V případě, že je stížnost podána z důvodu tvrzené újmy na právech způsobené užitím neústavní právní úpravy, přistoupí VfGH v řízení ex lege k přezkumu těchto norem. Jedná se tedy v podstatě o konkrétní přezkum norem, jehož výsledek je pak podkladem pro rozhodnutí o stížnosti.¹⁷⁷ VfGH ovšem v případě tohoto konkrétního přezkumu nepřistupuje k rušení dané normy, pouze zruší dané rozhodnutí soudu.

V Česku směřuje ústavní stížnost proti pravomocnému rozhodnutí v řízení, jehož osoba byla účastníkem, opatřením, nebo jiným zásahem veřejné moci. ÚS k tomuto uvádí, že se jedná o širokou škálu zásahů, které je nutno vždy hodnotit podle jejich obsahu, nikoliv formy a důležitý je především fakt, zda tímto zásahem došlo k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod navrhovatele.¹⁷⁸

3.1.4 Průběh řízení

K podání stížnosti je stanovena lhůta čítající 6 týdnů, která počíná běžet okamžikem vyhotovení rozhodnutí správního soudu.¹⁷⁹ Stížnost obecně nemá odkladný účinek, VfGH ji tento účinek může pouze v některých odůvodněných případech přiznat (§85 VfGG).

Stížnost je obecně přípustná, jak proti nálezům, tak proti usnesením správních soudů, pokud není výslovně stanoveno, že stížnost přípustná není. Některé druhy nepřípustných stížností jsou uvedeny v §88a VfGG. Stížnost tak obecně není přípustná kupříkladu proti usnesením, jimiž se vede řízení. Rovněž není přípustná v případě, kdy mají strany možnost podat

¹⁷⁶ Der Pakt über bürgerliche und politische Rechte, BGBl. 1978/591

¹⁷⁷ ÖHLINGER, Theo. *Verfassungsrecht*. Wien: Facultas –Verlags und Buchhandels AG, 2009. 8. vydání, s. 488.

¹⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. III. ÚS 16/96.

¹⁷⁹ Čl. 144 odst. 2 B-VG, §82 VfGG

jiný opravný prostředek směřující k přezkumu obsahu,¹⁸⁰ nebo v případě, kdy se strany tohoto práva vzdají.¹⁸¹

VfGH je pak oprávněn stížnost odmítnout, v případě, kdy se domnívá, že stížnost nebude úspěšná, nebo pokud by v jeho rozhodnutí nedošlo k vyjasnění otázky ústavněprávního rozměru.¹⁸² Stížnost je pak postoupena příslušnému správnímu soudu. Obdobně postupuje i v případě, kdy shledá, že nedošlo k porušení základních práv navrhovatele, avšak mohlo zde dojít k porušení jiných práv.¹⁸³ V tomto případě pak rozhodnutí ve věci deleguje na Správní soudní dvůr.¹⁸⁴

V případě, že VfGH stížnost meritorně projednává, tak se v nálezu vysloví k tomu, zda rozhodnutím došlo k porušení ústavně zaručených práv a svobod navrhovatele, či k porušení jeho ostatních práv na základě použití protiprávní úpravy. V případě, že se k návrhu stěžovatele vysloví kladně, tak zároveň rozhodne o zrušení předmětného rozhodnutí.¹⁸⁵ Věc se pak posléze vrací příslušným správním soudům a správním orgánům, které jsou povinny věc znovu projednat a rozhodnout v souladu s právním názorem VfGH, tj. ústavně – konformním způsobem.¹⁸⁶

V Česku lze stížnost podat ve lhůtě do dvou měsíců od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje; je tedy nutné vyčerpat všechny procesní prostředky, které zákon osobě k ochraně jeho práv poskytuje, jinak je stížnost nepřijatelná.¹⁸⁷ Ústavní stížnost je specifickým a subsidiárním prostředkem ochrany práva, úkolem ÚS v řízení o ústavní stížnosti pak není „*přehodnocovat či sjednocovat výklad tzv. podústavního práva obecnými soudy, nýbrž chránit ústavnost (čl. 83 Ústavy) a poskytovat ochranu základním právům a svobodám jednotlivce.*“¹⁸⁸

Stížnost ovšem může ÚS i přesto posoudit jako přípustnou, pokud splňuje další podmínky dle §75 ZÚS (stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele, nebo v řízení o podaném opravném prostředku dochází ke značným průtahům, z nichž stěžovateli vzniká nebo může vzniknout vážná a neodvratitelná újma).

Česká ústavní stížnost rovněž nemá odkladací účinek.¹⁸⁹ V případě, že ÚS stížnost osoby meritorně projedná, tak o stížnosti rozhodne náležením, ve které může stížnost zamítnout, nebo vyhovět a to i pouze částečně. Pokud stížnosti vyhoví, tak se v nálezu vysloví které ústavně

¹⁸⁰ Čl. 144 odst. 5 B-VG

¹⁸¹ §82 odst. 3 b) VfGG

¹⁸² Čl. 144 odst. 2 B-VG

¹⁸³ Čl. 144 odst. 3 B-VG

¹⁸⁴ Čl. 144 odst. 3 B-VG

¹⁸⁵ §87 VfGG

¹⁸⁶ HAASE, Gudrun. STRUGER, Katrin. *Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa*. Wien: Verlag Österreich, 2009, s. 57.

¹⁸⁷ § 72 odst. 3 ZÚS, § 75 odst. 1 ZÚS

¹⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. III. ÚS 2857/15

¹⁸⁹ §79 odst. 1 ZÚS

zaručené právo nebo svoboda a jaké ustanovení ústavního zákona byly porušeny a jakým zásahem orgánu veřejné moci k tomuto porušení došlo. Zároveň ÚS zruší napadené rozhodnutí, nebo pokud se jedná o jiný zásah veřejné moci, tak zakáže tomuto orgánu, aby v porušování práva a svobody pokračoval, a přikáže mu, aby, pokud je to možné, obnovil stav před porušením.¹⁹⁰

3.1.5 Možnost zrušení právního předpisu v řízení o ústavní stížnosti

V české právní úpravě mají stěžovatelé v řízení o ústavní stížnosti více oprávnění než v úpravě rakouské. Současně s ústavní stížností totiž mohou dle § 74 ZÚS podat návrh na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu, anebo jejich jednotlivých ustanovení, jejichž uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti, jestliže podle tvrzení stěžovatele jsou v rozporu s ústavním zákonem, popřípadě se zákonem, jedná-li se o jiný právní předpis. Tato kontrola je označována jako kontrola akcesorická, neboť na rozdíl od kontroly konkrétní v dané věci již bylo na základě rozporované úpravy vydáno rozhodnutí.¹⁹¹

V případě podání takového návrhu Ústavní soud ex lege řízení přeruší a přestoupí ke konkrétnímu přezkumu norem dle čl. 87 odst. 1 písm. a) nebo b) Ústavy. Tento návrh má ovšem akcesorickou povahu a lze jej podat pouze společně s ústavní stížností, v případě, že nedojde k projednání ústavní stížnosti, tak ani tento návrh není meritorně projednán.¹⁹² Vyhovění návrhu na zrušení právního předpisu ovšem na druhou stranu automaticky neznamená, že bude vyhověno i ústavní stížnosti.¹⁹³

Pokud osoba návrh na zrušení právního předpisu nepodá a ÚS při projednávání stížnosti dojde k názoru, že se jedná o protiústavní právní úpravu, je oprávněn toto řízení zahájit sám. Jedná se o jediný případ, kdy je ÚS podle zákonné úpravy sám oprávněn podat návrh na přezkum, na rozdíl od VfGH, který má podstatně širší přezkumná oprávnění.

K návrhu na přezkum je tedy aktivně legitimován senát dle §64 odst. 1 písm. c) ZÚS, kdy v případě, že senát dojde k názoru, že zákon nebo jiný právní předpis anebo jejich jednotlivá ustanovení, jejichž uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti, jsou v rozporu s ústavním zákonem, popřípadě se zákonem, jedná-li se o jiný právní předpis, řízení přeruší a podá návrh plénu na zrušení takového právního předpisu podle čl. 87 odst. 1 písm. a) nebo b) Ústavy.

¹⁹⁰ § 82 ZÚS

¹⁹¹ FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. vydání. Brno: Václav Klemm, 2011, s. 302.

¹⁹² ŠIMÍČEK, Vojtěch. In FILIP, Jan (ed). *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 616 (čl. 78 Ústavy).

¹⁹³ Tamtéž.

V případě, že k takovému názoru dojde plénum, tak již nepodává návrh na zrušení právního předpisu, ale přistoupí k samotnému přezkumu.¹⁹⁴

Návrh na zrušení zákona projedná plénum ÚS.¹⁹⁵ Na rozdíl od rakouské úpravy, pokud dojde k názoru, že se jedná o neústavní právní úpravu, tak daný předpis, nebo ustanovení zruší. (čl. 70 ZÚS). Po vydání rozhodnutí o zrušení právního předpisu následně pokračuje v řízení o ústavní stížnosti.¹⁹⁶ Jak již bylo zmíněno, řízení jsou na sobě relativně nezávislá, takže z kladného rozhodnutí řízení o zrušení právního předpisu, nelze ještě předvídat výsledek řízení o ústavní stížnosti.

Zde je ale nutné podotknout, že ÚS si ve své výkladové praxi pravomoc podávat návrhy na přezkum zákonů poněkud rozšířil. Ve svém nálezu Pl. ÚS 10/15 došel v návaznosti na již zmiňovaný nálezn Pl. ÚS 33/2000 k závěru, že „*Ke stejnému závěru je nutno dospět, i pokud k názoru o protiústavnosti ustanovení již neplatného, ale v dané věci aplikovaného zákona dospěje senát Ústavního soudu při rozhodování o ústavní stížnosti*“. ÚS tedy od extenzivního výkladu čl. 95 odst. 2 Ústavy dospěl rovněž k extenzivnímu výkladu čl. 78 ZÚS, dle kterého je oprávněn podávat návrhy na přezkum i ve věci již neplatných, avšak stále aplikovatelných zákonů.

Co se týče celkové úpravy rakouské a české ústavní stížnosti, je nutno říci, že má tento koncept značné odlišnosti. Zatímco česká právní úprava poskytuje pouze jediný prostředek a to v případě porušení ústavně zaručených práv a svobod, v Rakousku slouží osobám k ochraně jejich práv a to nejenom ústavně zaručených práv, ale i ostatních veřejných subjektivních systém několik stížností, které jsou navzájem provázané. Jsou v různých případech, byť za striktních podmínek oprávněny podávat návrhy na přezkum, v Česku jsou strany řízení oprávněny podat návrh na přezkum, pouze pokud došlo k zásahu do jejich ústavně zaručených práv a svobod. V Rakousku k tomuto stačí zásah do jakýchkoliv subjektivních veřejných práv. V Česku při porušení jiných než ústavně zaručených práv a svobod, se mohou obracet pouze na obecné soudy.

Podstatný rozdíl pak shledávám v oprávnění českého ÚS zrušit nezákonnou právní úpravu, která byla podkladem pro rozhodnutí orgánu veřejné moci, VfGH je sice v řízení o ústavní stížnosti oprávněn přezkoumat ústavnost zákona, který byl pro rozhodnutí podkladem, avšak zruší pouze rozhodnutí, na jehož základě byl předpis vydán a předpis zůstane ponechán v platnosti. Jak již bylo zmíněno, VfGH v tomto případě vychází z názoru, že cílem tohoto institutu je primárně zjistit, zda došlo k zásahu do práv stěžovatele, nikoliv přezkum rozhodnutí.

¹⁹⁴ §78 odst. 2 ZÚS

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ ŠÍMÍČEK, Vojtěch. In FILIP, Jan (ed). *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 616 (čl. 78 Ústavy).

4 Závěr

V této práci jsem se postupně pokusila srovnat současnou platnou českou a rakouskou právní úpravu ústavního soudnictví. Snažila jsem se pokud možno držet jednotné struktury a srovnání jednotlivých úprav provádět v rámci příslušných institutů, co nejpřehledněji.

V průběhu vypracovávání práce jsem zjistila, že česká a rakouská právní úprava je opravdu rozdílná. Ač se tedy jedná o systém se stejným základem, můžeme zde nalézt dost rozdílů. Má dílčí výzkumná otázka si kladla za cíl zjistit možný vliv rakouského federativního uspořádání na přezkumné pravomoci VfGH oproti unitárnímu českému státu. Tento rozdíl ve státním uspořádání se dle mého projevuje dost výrazně. Základním rozdílem jsou samozřejmě úrovně ústavního práva, zatímco v Česku, existuje pouze jedna úroveň ústavního práva, v Rakousku máme tyto úrovně dvě. Přezkum souladu obyčejných zákonů s ústavním právem, pak musí být této struktuře upraven. S tím související i rozdílné aktivní legitimace k přezkumným návrhům v závislosti na druhu zákona, stanovení měřítka přezkumu zákonů a možnosti přezkumu právních předpisů v závislosti na jejich druhu.

Dílčí rozdíly jsou zde v abstraktní kontrole, byť podstata řízení je dle mého stejná. Podstatnější rozdíly zde vidím v konkrétní kontrole a v řízení o ústavní stížnosti. Jednak je zde rozdíl v oprávnění soudů přistupovat ke kontrole podzákoných právních předpisů, kdy v Česku je tato kompetence svěřena obecným soudům, zatímco v Rakousku je i tato kompetence svěřena VfGH a další rozdíl pak spočívá v oprávnění VfGH zahájit řízení ex lege, dle uvážení soudu v podstatě kdykoliv, zatímco ÚS může provádět přezkum z vlastní iniciativy pouze za striktně daných podmínek. Velký rozdíl je zde pak v institutu ústavní stížnosti, který je v Rakousku značně omezen, to je ovšem kompenzováno dvěma instituty doplňujících stížností, které na rozdíl od Česka umožňují jednotlivcům podávat přímo návrhy na přezkum bez vázanosti na ústavní stížnost.

Co se týče možného vývoje do budoucna, tak v Rakousku došlo v poslední době k velkému množství změn. Změny nastaly především v úpravě institutu „ústavní stížnosti“, kdy došlo ke změně předmětu přezkumu a k zavedení institutu „Subsidiarantrag“. Na změny v přezkumu ústavnosti měla vliv i změna v restrukturalizaci justice, kdy došlo ke zrušení Azylového soudu a Nezávislých správních senátů, došlo k rozšíření aktivní legitimace soudů oprávněných podávat návrhy na přezkum a změně v institutu ústavní stížnosti.

V Česku samozřejmě také došlo k určitým změnám v zákonné úpravě, kupříkladu k zavedení čl. 10a Ústavy, kterým se mezinárodní smlouvou přenášejí některé pravomoci ČR na mezinárodní organizace. Největší vývoj zde ale vidím především ve výkladové činnosti ÚS, který

je dle mého velmi aktivní a často přistupuje k velmi extenzivnímu výkladu svých pravomocí. Do budoucna se tedy domnívám, že je velká pravděpodobnost pokračování v těchto tendencích.

V obou státech pak očekávám vyjasnění judikatury ve věci přezkumu evropského práva.

Vývoj judikatury mi přijde v Česku překotnější než v Rakousku, což je dle mého způsobené jeho mnohem kratší dobou působení.

Domnívám se, že oba soudy mají své kompetence stanoveny přiměřeně, nedomnívám se, že by v některém ze států nebyla zaručena dostatečná ochrana ústavnosti. Ochrana práv jednotlivců je podle mého dostatečná, (rakouská úprava, jak již bylo řečeno, je v tomto pro účastníky řízená zřejmě výhodnější) stejně tak jsou dostatečně široce stanoveny jednotlivé kompetence soudů.

Mnoho v práci zmíněných institutů by samozřejmě mohlo být rozebíráno mnohem podrobněji, to však i vzhledem k poměrně širokému záběru práce není možné. Myslím si, že tato práce dobře poslouží především jako přehledové srovnání základních rozdílů mezi úpravou českého a rakouského soudnictví.

5 Bibliografie

5.1 Vědecké publikace, monografie

1. ADAMOVICH, Ludwig, FUNK, Bernd – Christian, HOLZINGER, Gerhart, FRANK; Stefan Leo. *Österreichisches Staatsrecht. Band 1: Grundlagen*. 2. vydání. Vienna: Springer-Verlag Vienna, 2011. 388 s. ISBN 978-3-211-89396-8 2.
2. BAHÝLOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010. 1533 s. ISBN 978-80-7201-814-7.
3. BLAHOŽ, Josef. *Soudní kontrola ústavnosti*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2001, 492 s. ISBN 80-86395-09-X.
4. BLAHOŽ, Josef, BALAŠ, Vladimír, KLÍMA, Karel, *Srovnávací ústavní právo*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 520 s. ISBN 978-80-7478-687-7.
5. ČESKO. Ústavní soud. *Ústavní soud České republiky=Constitutional Court of the Czech Republic*. Brno: Ústavní soud, 2016. 55 s. ISBN 978-80-87687-10-9.
6. DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000*. Praha: Linde, 2006, 160 s. ISBN 80-7201-462-5.
7. FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. vydání. Brno: Václav Klemm, 2011, 328 s. ISBN 978-80-904083-7-1.
8. FILIP, Jan. Ústavní soudnictví v České republice. In KUNC, Jiří (ed). *Demokracie a ústavnost*. Praha: Karolinum, 1996, 263 s. ISBN 80-7066-309-X.
9. FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Zákon o Ústavním soudu: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 896 s. ISBN 978-80-7179-599-5.
10. FOREJTOVÁ, Monika a kol. *Ústavní soudnictví*. 1. vydání. Brno: Václav Klemm, 2014. 240 s. ISBN 978-80-87713-09-9.
11. FRANK, Stefan Leo. *Gesetzesbeschwerde*. 1. vydání. Wien: LexisNexis, 2015. 224 s. ISBN 978-3-7007-6188-4.
12. HAASE, Gudrun. STRUGER, Katrin. *Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa*. Wien: Verlag Österreich, 2009. 319 s. ISBN 978-3-7046-5183-9.
13. HOLZINGER, Gerhart, HIESEL, Martin. *Verfahren vor den Gerichtshöfen des öffentlichen Rechts : mit erläuternden Anmerkungen und einer ausführlichen Übersicht über die Rechtsprechung*. 4. vydání. Wien: Manz, 2015. 557 s. ISBN 978-3-214-01082-9.
14. JELLINEK, Georg. *Ein Verfassungsgerichtshof für Österreich*. 1. vydání. Wien: Hölder, 1885. 70 s.
15. KELSEN, Hans. *O právu státu a demokracii: výběr prací z let 1914 – 1938*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 428 s. ISBN 978-80-7478-918-2.

16. KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, 423 s. ISBN 80-7201-606-7.
17. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
18. LANGÁŠEK, Tomáš. *Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 319 s. ISBN 978-80-7380-347-6.
19. MACHACEK, Rudolf. *Verfahren vor dem Verfassungsgerichtshof und vor dem Verwaltungsgerichtshof*. 6. vydání. Wien: Manz, 2008. 287 s.
20. MAYER, Heinz, KUCSKO-STADLMAYER Gabriele, STÖGER, Karl. *Grundriss des österreichischen Bundesverfassungsrecht*. 11. vydání. Wien: Manz, 2015. 901 s. ISBN 978-3-214-08890-3.
21. MAYER, Heinz. *Das österreichische Bundes – Verfassungsrecht: B-VG; F-VG; Grundrechte; Verfassungsgerichtsbarkeit; Verwaltungsgerichtsbarkeit; Kurzkommentar*. 5. vydání. Wien: Manz, 2015. 1194 s. ISBN 978-3-214-15033-4.
22. ÖHLINGER, Theo. *Verfassungsrecht*. Wien: Facultas –Verlags und Buchhandels AG, 2009. 8. vydání. ISBN 978-3-7089-0405-4.
23. PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. vydání. Praha: Leges, 2015, 1152 s. ISBN 978-80-7502-084-0.
24. POSPÍŠIL, Ivo, TÝČ, Vladimír a kol. *Mezinárodní lidskoprávní závazky postkomunistických zemí: případy České republiky a Slovenska*. Praha: Leges, 2016, 208 s.
25. SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE, Radovan SUCHÁNEK, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, xviii, 1301 s. ISBN 978-80-7400-590-9.
26. SONNTAG, Niklas. *Präventive Normenkontrolle in Österreich*. 1. vydání. Baden-Baden: Nomos, 2011. 217 s. ISBN 978-3-8329-6744-4.
27. ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2005, 359 s. ISBN 80-7201-569-9.
28. TRIEPEL, Hans, KELSEN, Hans, LAYER, Max, VON HIPPEL, Ernst. *Wesen und Entwicklung der Staatsgerichtsbarkeit*. Berlin: Walter de Gruyter & Co, 1929. 238 s.
29. WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavní soudnictví: vznik, význam a některé organizační a procesní aspekty v komparativním pohledu*. 1. vydání. Praha: Linde, 1996, 96 s. ISBN 80-7201-035-2.
30. WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2007. 636 s. ISBN 978-80-7357-305-8.

31. WIESER, Bernd. *Vergleichendes Verfassungsrecht*. 1. vydání. Wien: Springer, 2005. 152 s. ISBN 3-211-27753-6.

5.2 Odborné články

1. BAUMGARTNER, Gerhard. Verfassungsgerichtliche Normenkontrolle und EU-Recht. *Zeitschrift für öffentliches Recht*, 2010, ročník 65, č. 3, s. 295-324.
2. MIKULE, Vladimír. Může Ústavní soud zrušit ústavní zákony? *Jurisprudence*, 2010 roč. 19, č. 1, s. 18 – 23.
3. WIMMER, W. Andreas. Wann muss ein Gericht die Aufhebung eines Gesetzes beim VfGH beantragen? *Zeitschrift für öffentliches Recht*, 2013, ročník 68, č. 2, s. 417-439.

5.3 Příspěvky ze sborníku

1. ADAMOVIČ, Ludwig. Der Verfassungsgerichtshof der Republik Österreich. Geschichte-Gegenwart-Visionen. In ADAMOVIČ, Ludwig (ed.) *Ausgewählte Werke*. Wien: Verlag Österreich, 2012, s. 178-189. ISBN 978-3-7046-6395-5.
2. BRUNNER, Georg. Der Zugang des Einzelnen zur Verfassungsgerichtsbarkeit im europäischen Raum. In HÄBERLE, Peter (ed.) *Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart. Neue Folge*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2002, s. 191-195. ISBN 3-16-147743-X.
3. FILIP, Jan. Ústavní soudnictví v České republice. In KUNC, Jiří (ed.) *Demokracie a ústavnost*. Praha: Karolinum, 1996, s. 145-154. ISBN 80-7066-309-X.
4. KÜHN, Zdeněk. Listina základních práv EU a český ústavní pořádek. In KLÍMA, Karel. (ed.) *Pocita Janu Grónskému*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 112-120. ISBN 9788073800949.
5. SCHADEN, Michael. Verfassungsgerichtsbarkeit. In DACHS, Herbert (ed.) *Politik in Österreich*. Wien: Manz, 2006, s. 213 – 231. ISBN 3-214-07680-9.
6. WIEDERIN, Edward. Der österreichische Verfassungsgerichtshof als Schöpfung Hans Kelsens und sein Modellcharakter als eigenständiges Verfassungsgericht. In THOMAS, Simon, KALWODA, Johannes (ed.) *Schutz der Verfassung: Normen, Institutionen, Höchst- und Verfassungsgerichte : Tagung der Vereinigung für Verfassungsgeschichte in Hofgeismar vom 12. bis 14. März 2012*. Berlin: Duncker & Humblot, 2014, s. 289 - 306. ISBN 978-3-428-14197-5.
7. WIEDERIN, Edward. Österreich. In BOGDANDY, Armin, VILLALÓN, Pedro, HUBER, Peter (ed.) *Handbuch Ius Publicum Europaeum. Band I. Grundlagen und*

Grundzüge staatlichen Verfassungsrechts. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2007, s. 389 – 450 (§7). ISBN 978-3-8114-3541-4.

5.4 Internetové zdroje

1. Parlament der Republik Österreich. *Bundes – Verfassungsgesetz*. [online]. [cit. dne 31. 3. 2017]. Dostupné na: <<https://www.parlament.gv.at/PERK/VERF/BVGPARL/>>
2. VOJÍŘ, Petr. Vyslovení protiústavnosti zrušeného zákona náležen Ústavního soudu a závaznost tohoto zákona a nálezu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [online]. 2010, č. 3, s. 283-288. [cit. Dne 31. 3. 2017]. Dostupné na: <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6467>>
3. Ústavní soud ČR. *Roční statistické analýzy 2016*. [online]. Usoud.cz. [cit. dne 31. 3. 2017]. Dostupné na: <http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Statistika/Rocni_statisticke_analyzy_2016.pdf>
4. Wirtschaftskammer Österreich. Der Zugang des Einzelnes zum Verfassungsgerichtshof. [online]. 30. 03. 2017. [cit. dne 31. 3. 2017]. Dostupné na <[https://www.wko.at/Content.Node/Service/Wirtschaftsrecht-und-Gewerberecht/Verwaltungs--und-Verfassungsrecht/Verwaltungsverfahren/Der_Zugang_des_Einzernen_zum_Verfassungsgerichtshof_\(VfGH\).html](https://www.wko.at/Content.Node/Service/Wirtschaftsrecht-und-Gewerberecht/Verwaltungs--und-Verfassungsrecht/Verwaltungsverfahren/Der_Zugang_des_Einzernen_zum_Verfassungsgerichtshof_(VfGH).html)>

5.5 Legislativní akty

1. Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
2. Ústavní zákon ČNR č. 2/1993, Listina základních práv a svobod
3. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
4. ústavní zákon č. 91/1991 Sb., o Ústavním soudu České a Slovenské Federativní Republiky
5. zákon č.131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů
6. zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
7. ústavní zákon č.395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

8. Důvodová zpráva k ústavnímu zákonu ČNR č. 1/1993 Sb., Ústavě České republiky, čl. 92 – 94.
9. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14, vyhlášenou sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.
10. Verfassungsgesetz 1953, BGBl 1953/85 idF BGBl I 2008/4
11. Listina základních práv Evropské Unie ze dne 7. 6. 2016, 2016/C, 202/02
12. Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o fungování Evropské Unie a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. 12. 2007
13. Bundes-Verfassungsgesetz, BGBl. Nr. 1/1930 (WV) idF BGBl. I Nr. 194/1999
14. Gesetz über die Errichtung eines deutschösterreichischen Verfassungsgerichtshofes von 25. Jänner 1919, StGBL. Nr.48/1919
15. Der Pakt über bürgerliche und politische Rechte, BGBl. 1978/591
16. Staatsgrundgesetz vom 21. 12. 1867 über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger (StGG)
17. Smlouva o Evropské Unii, ve znění Lisabonské Smlouvy ze dne 13. 12. 2007
18. das Gesetz vom 27. 10. 1862, RGBL. 87, zum Schutze des persönlichen Freiheit

5.6 Soudní rozhodnutí

1. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 27/09
2. Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. IV. ÚS 255/99
3. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 33/2000
4. Nález Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2000, sp. zn. III. ÚS 117/2000
5. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08
6. Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 29/09
7. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 561/04
8. Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01
9. Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 28/98
10. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 27/09
11. Nález Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. I. ÚS 276/01
12. Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2005, sp. zn. I. ÚS 9/04
13. Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93
14. Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04
15. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 28/95
16. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 23/02

17. Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 36/05
18. Nález Ústavního soudu ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. III. ÚS 2857/15
19. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08
20. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. III. ÚS 16/96
21. Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, VfSlg. 6460/1971
22. Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, VfSlg. 3378/1958
23. Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, Vfslg. 17507/2005
24. Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, Vfslg. 19632/2012
25. Erkenntnis des Verfassungsgerichtshofes, Vfslg. 14.885/1997
26. Beschluss des Verfassungsgerichtshofes, G260/2016 ua

Shrnutí

Tato diplomová práce je zaměřena na komparaci institutu soudní kontroly ústavnosti v českém a rakouském právním řádu. Hlavním cílem práce je analyzovat a porovnat rozdíly mezi právní úpravou přezkumných pravomocí ústavních soudů České Republiky a Rakouska.

Práce je rozčleněna do čtyř kapitol. První kapitola pojednává obecně o pojmu soudní kontrola ústavnosti a jeho jednotlivých modelech, těžiště práce pak spočívá ve druhé a třetí kapitole, které rozebírají pravomoci soudů v oblasti kontroly norem, institut ústavní stížnosti a s tím související ochranu ústavně zaručených práv a svobod jednotlivce. V závěru je pak provedeno shrnutí zjištěných poznatků.

Summary

This diploma thesis deals with the comparison of institution of judicial review in Czech and Austrian legal system. The main aim of this thesis is to analyse and compare the differences between the Czech and Austrian legislation dealing with the judicial review.

This thesis is divided into four chapters. The first chapter deals with the term judicial review and his concrete models, the centre of the work lies in the second and third chapter, which deals with the courts competences in the area of norm control, the institute of constitutional complaint and thus related protection of guaranteed fundamental rights and freedoms. In the final part of the diploma thesis, there is a summary of realized information.

Klíčová slova

komparace, soudní kontrola ústavnosti, Ústavní soud, Česko, Rakousko, ústavní stížnost, kontrola norem

Key words

comparison, judicial review, Constitutional Court, Czech Republic, Austria, constitutional complaint, norm control